

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Addysg yn y cartref

PHOTO REDACTED DUE TO THIRD PARTY RIGHTS OR OTHER LEGAL ISSUES

Llawlyfr drafft i addysgwyr yn y cartref

Addysg yn y cartref: Llawlyfr drafft i addysgwyr yn y cartref

Cynulleidfa

Addysgwyr yn y cartref, pobl sy'n ystyried addysgu yn y cartref a phartïon eraill â diddordeb.

Trosolwg

Mae'r ddogfen hon yn cynnig cyngor a chanllawiau i bobl sy'n addysgu eu plentyn/plant yn y cartref neu sy'n ystyried gwneud hynny.

Camau i'w cymryd

Dim – er gwybodaeth yn unig.

Rhagor o wybodaeth

Dylid cyfeirio ymholiadau am y ddogfen hon at:

Y Gangen Lles Disgyblion
Yr Is-adran Cymorth i Ddysgwyr
Llywodraeth Cymru
Parc Cathays
Caerdydd
CF10 3NQ

e-bost: WellbeingSHARE@llyw.cymru

[@LIC_Addysg](#)

[Facebook/AddysgCymru](#)

Copïau ychwanegol

Mae'r ddogfen hon ar gael o wefan Llywodraeth Cymru yn <https://llyw.cymru/cynhwysiant-lles-ymddygiad-a-phresenoldeb>

Dogfennau cysylltiedig

Canllawiau statudol drafft i awdurdodau lleol ar addysg yn y cartref (2019).

Cynnwys

Addysg yn y cartref	2
Beth yw addysg yn y cartref?	2
Addysg 'amser llawn', 'addas', ac 'effeithlon'?	2
Pam dewis addysgu yn y cartref?	2
Cefnogaeth os ydych yn teimlo dan bwysau i addysgu yn y cartref	3
Cwestiynau i'w hystyried cyn penderfynu addysgu yn y cartref	3
Rwyf wedi penderfynu addysgu fy mhlentyn yn y cartref. Beth ddylwn i ei wneud?	4
Beth ddylwn ei wneud os oes gan fy mhlentyn ddatganiad anghenion addysgol arbennig (AAA)?	4
Beth os byddwn yn dymuno cael trefniant addysgu hyblyg?	5
Hawliau a chyfrifoldebau	6
Hawliau'r plentyn	6
Hawliau a chyfrifoldebau'r rhieni/gofalwyr	6
Cyfrifoldebau'r awdurdod lleol	7
Beth fydd yn digwydd os ymddengys nad wyf yn darparu addysg addas?	7
Sut gallaf ddarparu tystiolaeth o ddarpariaeth addysgol foddhaol?	9
Cwestiynau cyffredin	11
A oes angen i mi fod yn athro er mwyn addysgu yn y cartref?	11
A oes angen i mi ddilyn cwricwlwm?	11
Ym mha ffyrdd y gallaf addysgu fy mhlentyn?	11
Beth fyddai'n cael ei ystyried yn addysg dda?	12
A fyddaf yn derbyn unrhyw gyllid neu gymorth?	12
A all fy mhlentyn ddychwelyd i'r ysgol?	12
A fydd fy mhlentyn yn gweld eisiau agwedd gymdeithasol ysgol?	13
Mae fy mhlentyn am fynd ymlaen i addysg bellach. Beth ddylwn i ei wneud?	13
A allaf gyflogi tiwtor preifat?	14
Cymorth addysgol	16
Sut y gallaf gael gfael ar gymorth iaith Gymraeg?	16
A fydd fy mhlentyn yn dal i gael yr hawl i gael cyngor gyrfaoedd?	16
A allaf ddefnyddio Hwb?	17
Teithiau addysgol	17
Cyfleoedd gwirfoddoli	18
Darpariaeth i ddysgwyr mwy abl a thalentog	18
Llyfrgelloedd	19
Addysg iechyd rhywiol	19
Gwasanaethau ieuencid	20
Chwarae a hamdden	20

Cymorth arholiadau	21
A fydd fy mhlentyn yn gallu sefyll arholiadau?	21
Sut y gallaf baratoi fy mhlentyn ar gyfer ei arholiadau?	21
Beth yw TGAU Rhyngwladol?	22
Dewisiadau eraill yn lle TGAU	22
Teuluoedd Sipsiwn, Roma a Theithwyr	23
Diogelwch ar y rhyngrwyd	24
Eiriolaeth/cyfryngu	25
Eiriolaeth plant	25
Comisiynydd Plant Cymru	25
Cyfryngu rhwng rhiant/gofalwr a phlentyn	26
Cyfryngu rhwng rhiant/gofalwr ac ysgol	26
Defnyddio gwasanaethau cymorth	27
Gwasanaethau iechyd	27
Imiwneiddio	27
Rhaglenni sgrinio	27
Profion llygaid	28
Iechyd deintyddol	28
Plant Iach Cymru	28
Ymweliadau iechyd a gwasanaethau nyrsio i blant o oedran ysgol	29
Therapydd lleferydd ac iaith	29
Cwynion neu bryderon am ofal a thriniaeth GIG Cymru	29
Cymorth anghenion addysgol arbennig (AAA)	30
Asesiadau statudol	30
Adolygiad blynyddol	30
Hawl i apelio	31
Deddf Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg (Cymru) 2018	31
SNAP Cymru	32
Gwasanaethau niwroddatblygiadol	32
Cwrsela annibynnol	33
Gwasanaeth Gwybodaeth i Deuluoedd	33
Teuluoedd yn Gyntaf	33
Gwybodaeth ddefnyddiol	34
Cysylltiadau ac adnoddau defnyddiol	34
Adnoddau addysgol ar-lein	34
Cysylltiadau gwasanaethau cyffredinol	36

Atodiad A: Llythyr enghreifftiol i hysbysu am addysg yn y cartref	39
Atodiad B: Cais AAA	40
Atodiad C: Amserlen asesu AAA	41

Addysg yn y cartref

- 1.1 Mae'r canllaw hwn yn darparu gwybodaeth i rieni/gofalwyr¹ sy'n ystyried addysgu eu plentyn yn y cartref a'r rheini sydd eisoes yn gwneud hynny².

Beth yw addysg yn y cartref?

- 1.2 Mae addysg yn y cartref yn derm a ddefnyddir i ddisgrifio sefyllfa lle mae rhieni/gofalwyr yn addysgu eu plant yn y cartref yn lle eu hanfon i'r ysgol. Yng Nghymru, fel yng ngweddill y DU, mae addysg yn orfodol, ond nid yw'n orfodol anfon plant i'r ysgol.
- 1.3 Nid oes angen i chi gael caniatâd i addysgu yn y cartref (oni bai bod eich plentyn wedi'i gofrestru mewn ysgol arbennig). Nid oes rhaid i chi gadw at gwricwlwm, er y gall fod yn adnodd hwylus i gyfeirio ato. Chi fydd yn penderfynu pa gyfleoedd dysgu y byddwch yn eu darparu a'r ffordd y bydd eich plant yn dysgu, ar yr amod bod yr addysg rydych yn ei darparu yn addysg '*amser llawn*', '*addas*', ac '*effeithlon*'.

Addysg '*amser llawn*', '*addas*', ac '*effeithlon*'?

- 1.4 Mae'r llysoedd wedi darparu canllawiau ar yr hyn a ystyrir yn addysg '*addas*' ac '*effeithlon*'. Mae addysg yn '*effeithlon*' os yw'n cyflawni'r hyn y mae'n bwriadu ei gyflawni ac mae'n '*addas*' os yw'n paratoi'r plentyn ar gyfer bywyd mewn cymdeithas fodern waraidd ac yn galluogi'r plentyn i wireddu ei lawn botensial³. Mae hyn yn golygu y dylai fod yn fwriad i addysg alluogi'r plentyn, pan fydd yn oedolyn, i fod yn ddinesydd annibynnol y tu allan i'r gymuned y cafodd ei fagu ynddi, os yw'r plentyn yn dewis gwneud hynny yn ddiweddarach yn ei fywyd. Rhaid i'r addysg fod yn addas ar gyfer oedran, gallu a doniau'r plentyn, ac unrhyw anghenion addysgol arbennig sydd ganddo, os oes rhai ganddo.
- 1.5 Ar hyn o bryd, nid oes diffiniad cyfreithiol o ystyr addysg '*amser llawn*'. I deuluoedd sy'n addysgu yn y cartref, mae'n bosibl y bydd cyswllt un i un neu gyswllt grŵp parhaus, bron, ac mae'n bosibl cynnal yr addysg y tu allan i 'oriau ysgol' arferol. Bydd y cwestiwn a yw'r addysg a roddir i blentyn penodol yn addysg amser llawn yn dibynnu ar amgylchiadau pob achos; ond fel rhieni/gofalwyr, dylech allu o leiaf feintoli a dangos faint o amser y mae eich plentyn yn ei dreulio yn cael ei addysgu. Mae'n debygol na fydd addysg y mae'n amlwg nad yw'n llenwi cyfran sylweddol o fywyd y plentyn yn bodloni'r gofyniad am addysg '*amser llawn*'.

Pam dewis addysgu yn y cartref?

- 1.6 Gall llawer o ffactorau ddylanwadu ar benderfyniad rhieni/gofalwyr i addysgu eu plentyn yn y cartref, gan gynnwys eu credoau athronyddol, ysbrydol neu grefyddol.

¹ At ddibenion y canllaw hwn, mae'r diffiniad o riant neu ofalwr yn cynnwys unrhyw berson sy'n un o rieni naturiol y plentyn, unrhyw berson sydd â chyfrifoldeb rhieni neu unrhyw un sy'n gofalu am y plentyn (A.576 Deddf Addysg 1996).

² Mae'r canllawiau hyn yn cynnwys hyperddolenni. Nid yw Llywodraeth Cymru yn gyfrifol am gywirdeb gwybodaeth gwefannau nad yw'n eu rheoli, ac ni all warantu cywirdeb eu gwybodaeth; ni ddylid cymryd ychwaith bod cynnwys hyperddolen yn golygu bod Llywodraeth Cymru yn cymeradwyo'r wefan honno, perchennog y wefan, nac unrhyw gynnwys penodol ynddi.

³ Harrison a Harrison v Stevenson [1981]

Gall rhieni/gofalwyr hefyd deimlo eu bod yn gallu diwallu anghenion unigol ac arddull dysgu eu plant yn well nag y gallai ysgol ei wneud.

Cefnogaeth os ydych yn teimlo dan bwysau i addysgu yn y cartref

- 1.7 Mae'n hanfodol bod y penderfyniad i addysgu yn y cartref yn cael ei wneud gennych chi, a hynny **o'ch gwirfodd**. Ni ddylai ysgol fyth eich annog i addysgu yn y cartref oherwydd ymddygiad gwael, cyrhaeddiad gwael neu bresenoldeb gwael. Mae hyn yn arbennig o wir os yw awydd i osgoi gwaharddiad o'r ysgol neu erlyniad yn dylanwadu ar eich penderfyniad i addysgu yn y cartref.
- 1.8 Dylai pennaeth sydd o'r farn bod yn rhaid gwahardd eich plentyn ddefnyddio'r gweithdrefnau gorfodol neu drafod y posibilrwydd o symudiad wedi'i reoli i ysgol arall gyda chi. Pan fydd sefyllfa lle bydd plentyn yn wynebu cael ei wahardd, mae'n briodol i'r awdurdod lleol drefnu addysg heblaw yn yr ysgol (EOTAS) fel addysg mewn uned cyfeirio disgyblion (PRU) os nad yw ysgol brif ffrwd amser llawn yn addas i'ch plentyn. I gael rhagor o wybodaeth, gweler y canllawiau yn www.llyw.cymru/sites/default/files/publications/2018-04/ydych-chin-cael-eich-gwahardd-or-ysgol.pdf.
- 1.9 Mae'r arfer hwn – a elwir yn Saesneg weithiau yn 'off-rolling' – yn annerbyniol, ac os bydd unrhyw ysgol yn rhoi pwysau o'r fath arnoch i addysgu yn y cartref, dylech roi gwybod i'r awdurdod lleol.
- 1.10 Os ydych yn credu o ddifrif nad yw ysgol bresennol eich plentyn yn addas, dylech hefyd drafod gyda'r awdurdod lleol i weld pa ddewisiadau eraill a allai fod ar gael cyn gwneud unrhyw benderfyniad i addysgu eich plentyn yn y cartref.
- 1.11 Gallwch hefyd gysylltu â Gwasanaeth Ymchwilio a Chyngor Comisiynydd Plant Cymru. Mae'r gwasanaeth am ddim ac yn gyfrinachol. Ei ddiben yw cynnig cymorth a chefnogaeth os yw plant a phobl ifanc neu'r rhai sy'n gofalu amdanynt yn teimlo bod plentyn yn cael ei drin mewn ffordd annheg. Mae'r gwasanaeth hwn yn cynnig cyngor unigol ac yn ymchwilio i achosion unigol. Mae rhagor o wybodaeth ar gael yn www.complantcymru.org.uk/amdanon-ni/ymchwiliadau-a-chyngor/.
- 1.12 Os ydych wedi rhoi cynnig ar bob opsiwn arall, efallai y byddwch am gysylltu ag Estyn, a all eich helpu i'ch cyfeirio at y broses cwynion berthnasol. Gallwch gysylltu ag Estyn yn www.estyn.llyw.cymru/amdanon-ni/cysylltwch-ni.

Cwestiynau i'w hystyried cyn penderfynu addysgu yn y cartref

- 1.13 Nid ar chwarae bach y dylid gwneud y penderfyniad i addysgu eich plentyn yn y cartref. Bydd yn rhaid i chi wneud ymrwymiad mawr, a hynny o ran amser, egni ac arian. Mae'n arbennig o bwysig eich bod, fel rhieni/gofalwyr, yn ystyried natur yr addysg rydych yn bwriadu ei darparu ar gyfer eich plentyn cyn i chi ddechrau ei addysgu yn y cartref. Er enghraifft, dylech ystyried y pynciau y byddwch yn eu darparu, ac a fyddant yn galluogi eich plentyn i gyflawni ei botensial nawr ac yn y dyfodol, gan gynnwys a yw eich plentyn am sefyll arholiadau cyhoeddus fel TGAU. Mae'n bwysig ystyried cwestiynau fel y canlynol:
 - A yw eich plentyn yn teimlo'n gadarnhaol ynghylch yr awgrym i'w addysgu yn y cartref?
 - A ydych yn sicr mai hwn yw'r opsiwn gorau i'ch plentyn?
 - A oes gennych yr amser i'w roi i addysg eich plentyn ar sail amser llawn?

- A oes gennych y gallu i helpu eich plentyn i ddysgu'n effeithiol?
- A fydd modd i chi addysgu eich plentyn i'r lefel ofynnol os bydd eisiau sefyll arholiadau?
- A ydych yn gallu darparu'r adnoddau angenrheidiol?
- A oes cymorth arall ar gael i chi?
- A oes cyfleoedd ar gyfer ymarfer corff?
- A fydd profiadau cymdeithasol gyda phlant eraill ar gael?
- A ydych yn siŵr eich bod yn dewis addysg yn y cartref o'ch gwirfodd?

Rwyf wedi penderfynu addysgu fy mhentyn yn y cartref. Beth ddylwn i ei wneud?

- 1.14 Os yw eich plentyn yn yr ysgol, dylech ysgrifennu at y pennaeth yn rhoi gwybod iddo am eich bwriad i ysgwyddo'r cyfrifoldeb dros addysg eich plentyn ac er mwyn iddo dynnu ei enw oddi ar y gofrestr. Os byddwch yn tynnu eich plentyn o'r ysgol heb roi gwybod iddi yn ysgrifenedig (nid yw rhoi gwybod i'r ysgol ar lafar yn ddigon), gallech gael eich erlyn am ei ddiffyg presenoldeb. Yna, bydd y pennaeth yn tynnu eich enw oddi ar y gofrestr ac yn rhoi gwybod i'r awdurdod lleol. Gweler Atodiad A am lythyr enghrefftiol i'w ddefnyddio.
- 1.15 Os nad yw eich plentyn wedi mynd i ysgol erioed, nid oes angen rhoi gwybod (oni bai bod eich plentyn yn mynd i ysgol arbennig, gweler adran 1.16). Fodd bynnag, argymhellwn yn gryf eich bod yn cysylltu â'ch awdurdod lleol i roi gwybod iddo eich bod yn addysgu eich plentyn yn y cartref er mwyn iddo allu cysylltu â chi a chynnig cymorth.

Beth ddylwn ei wneud os oes gan fy mhentyn ddatganiad anghenion addysgol arbennig (AAA)⁴?

- 1.16 Bydd yr un weithdrefn yn gymwys os oes gan eich plentyn ddatganiad anghenion addysgol arbennig ac yn mynychu ysgol brif ffrwd. Fodd bynnag, os yw eich plentyn yn mynychu ysgol arbennig, bydd angen i chi gael caniatâd gan yr awdurdod lleol cyn y gallwch ei dynnu o'r ysgol.
- 1.17 Bydd yr awdurdod lleol yn parhau i gynnal adolygiad blynyddol am gyfnod y datganiad, a fydd yn cynnwys asesu a yw geiriad y datganiad yn dal i fod yn briodol ac a oes angen iddo aros ar waith. Mae'r hawl i apelio i Dribiwnlys Anghenion Addysgol Arbennig Cymru yn dal yn gymwys. I gael mwy o wybodaeth am wneud apêl, ewch i www.sentw.gov.wales/
- 1.18 Gall rhieni/gofalwyr plentyn a addysgir yn y cartref nad oes ganddo ddatganiad AAA ofyn i'r awdurdod lleol gynnal asesiad statudol o anghenion addysgol y plentyn⁵. Bydd yr awdurdod lleol yn creu ac yn cynnal datganiad AAA yn ôl yr angen, yn dilyn asesiad o'r fath.
- 1.19 I gael gwybodaeth am ddefnyddio gwasanaethau AAA, gweler adran 9.17.

⁴ Bydd Deddf Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg (Cymru) 2018 yn dod i rym ym mis Medi 2020.

⁵ Gweler adrannau 328 a 329 o Ddeddf Addysg 1996.

Beth os byddwn yn dymuno cael trefniant addysgu hyblyg?

- 1.20 Mae addysgu hyblyg yn drefniant lle bydd plentyn yn treulio rhan o'r wythnos yn mynychu'r ysgol a'r gweddill yn cael ei addysgu yn y cartref, yn dilyn cais ffurfiol gennych chi mae'n rhaid i'r ysgol gymeradwyo'r cais. Mae'n bwysig nodi nad yw addysgu hyblyg yn addysg yn y cartref. Mewn trefniadau o'r fath, bydd y plentyn yn aros ar gofrestr yr ysgol. Gall hyn fod yn ddewis gwell nag addysg yn y cartref os ydych yn dymuno addysgu eich plentyn yn y cartref ond na allwch wneud hynny ar sail amser llawn, neu os nad ydych yn dymuno gwneud hynny.
- 1.21 Mae gennych berffaith hawl i ofyn i ysgolion am drefniadau addysgu hyblyg posibl. Fodd bynnag, nid yw'r hawl i drefniant addysgu hyblyg yn awtomatig, a phennaeth yr ysgol fydd yn penderfynu a fydd yn cytuno i'r peth ai peidio. Os bydd ysgol yn penderfynu peidio â chytuno i drefniant o'r fath, nid oes unrhyw broses apelio ffurfiol.

Hawliau a chyfrifoldebau

Hawliau'r plentyn

- 2.1 Mae Erthygl 28 o Gonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn (CCUHP) yn darparu bod gan blant a phobl ifanc yr hawl i gael addysg, ni waeth pwy ydynt.
- 2.2 Mae Deddf Plant 2004 yn mynegi'n glir ei disgwyliad y bydd plant a phobl ifanc yn cael eu cynnwys wrth wneud penderfyniadau sy'n effeithio arnynt ac y rhoddir pwysau priodol ar eu barn, yn unol â'u hoedran. Os byddant o oedran a galluedd meddyliol digonol, mae'n bwysig eu bod yn cael cyfle i fynegi eu barn, a bod y farn honno'n cael ei hystyried wrth wneud penderfyniadau sy'n effeithio ar ei hiechyd, eu haddysg a'u lles.
- 2.3 Mae Erthygl 12 o CCUHP yn mynnu bod gwladwriaethau'n darparu hawl i blant fynegi eu barn ac i bwysau dyledus gael ei roi i'r farn honno, yn unol ag oedran ac aeddfedrwydd y plentyn. Nid yw hyn yn rhoi awdurdod i blant drosoch chi, a mater i chi yw'r penderfyniad ynghylch addysgu eich plentyn yn y cartref. Dylech, fodd bynnag, ystyried a yw addysg yn y cartref yn bosibiliad ymarferol o dan amgylchiadau penodol eich teulu, ac a fydd eich plentyn yn hapus i gael ei addysgu yn y ffordd hon.

Hawliau a chyfrifoldebau'r rhieni/gofalwyr

- 2.4 Mae gennych hawl i addysgu eich plentyn (plant) o'ch safbwynt athronyddol, ysbrydol neu grefyddol eich hunan. Mae Deddf Hawliau Dynol 1998, Erthygl 2 (Protocol 1) yn datgan y canlynol:

'No person shall be denied the right to education. In the exercise of any functions which it assumes in relation to education and to teaching, the State shall respect the right of parents to ensure such education and teaching in conformity with their own religious and philosophical convictions.'

- 2.5 Mae hyn yn golygu y gallwch ddewis addysgu eich plentyn yn y cartref neu ei anfon i'r ysgol. Mae'r rhan fwyaf o rieni/gofalwyr yn dewis addysgu eu plant drwy eu hanfon i'r ysgol, lle mae'r wladwriaeth yn ysgwyddo'r cyfrifoldeb ariannol dros addysg eu plentyn. Mae eraill yn dewis addysg yn y cartref. Rhaid i rieni sy'n gwneud hynny fod yn barod felly i ysgwyddo'r cyfrifoldeb ariannol llawn dros addysg eu plant. Fodd bynnag, ni cheir hawl absoliwt i addysgu yn y cartref - fe'i caniateir ar yr amod eich bod yn darparu addysg amser llawn, 'effeithlon' ac 'addas' i'ch plentyn (gweler adran 1.4 o'r ddogfen hon) yn unol ag adran 7 o Ddeddf Addysg 1996.

'The parent of every child of compulsory school age shall cause him to receive efficient full-time education suitable
a) to his age, ability, aptitude, and
b) to any special educational needs he may have either by regular attendance at school or otherwise.'

- 2.6 Daw plentyn i oedran addysg orfodol ar y cyntaf o'r dyddiadau canlynol (31 Awst, 31 Rhagfyr neu 31 Mawrth) ar ôl iddo droi'n bum mlwydd oed (neu, os yw ei ben-blwydd yn bump oed yn digwydd ar un o'r diwrnodau hynny, ar y diwrnod hwnnw). Mae'r plentyn yn parhau i fod fel y cyfryw tan ddydd Gwener olaf mis Mehefin yn y flwyddyn

academaidd pan fydd yn troi'n un ar bymtheg. Gall plant hefyd gael eu haddysgu yn y cartref er mwyn cymryd rhan mewn addysg a hyfforddiant hyd at 18 oed.

Cyfrifoldebau'r awdurdod lleol

2.7 Mae Adran 436A o Ddeddf Addysg 1996 yn darparu'r canlynol:

A local authority must make arrangements to enable them to establish (so far as it is possible to do so) the identities of children in their area who are of compulsory school age but—

(a) are not registered pupils at a school, and

(b) are not receiving suitable education otherwise than at a school.

2.8 Mae hyn yn golygu bod yn rhaid i awdurdodau lleol wneud trefniadau i nodi plant nad ydynt yn cael addysg addas.

2.9 Mae'r llysoedd wedi sefydlu'r ffaith y caiff awdurdodau lleol holi rhieni/gofalwyr yn anffurfiol am fanylion darpariaeth addysgol eu plentyn⁶. Er nad ydych o dan ddyletswydd i gydymffurfio ac i ateb y cwestiynau hyn, byddai'n synhwyrol ichi wneud hynny. Os na fydd gan yr awdurdod lleol wybodaeth am yr addysg a ddarperir, bydd yn gorfod ystyried p'un a yw'n ymddangos nad ydych yn cyflawni eich cyfrifoldeb i sicrhau bod eich plentyn yn cael addysg addas, lawn-amser, effeithlon.

2.10 Mae canllawiau statudol drafft wedi'u datblygu er mwyn helpu awdurdodau lleol i gyflawni eu dyletswydd i sicrhau bod plant yn cael addysg addas. Mae'r canllawiau yn arwydd o newid sylweddol yn nisgwyladau awdurdodau lleol ar hyn o bryd. Yn ogystal ag egluro nodweddion addysg addas, mae'r canllawiau statudol yn atgyfnerthu'r opsiynau sydd ar gael i awdurdodau lleol pan nad yw addysg addas yn cael ei darparu. Mae'r canllawiau statudol hefyd yn egluro'r cymorth y gallai awdurdodau lleol ei gynnig i'r rheini sy'n addysgu yn y cartref o fewn eu hardal.

2.11 Er mwyn i awdurdod lleol fod yn fodlon ynghylch addasrwydd yr addysg a ddarperir gan y rhieni/gofalwyr, nid yw'n afresymol i'r awdurdod lleol drefnu i weld y plentyn a siarad ag ef. Bydd angen i awdurdodau lleol gadw mewn cof y ffaith bod gan rieni/gofalwyr wybodaeth fanwl am y ffordd mae eu plentyn yn datblygu, a dylid holi eu barn ynghylch cynnydd eu plentyn/plant, gan roi sylw digonol i hyn wrth asesu addasrwydd yr addysg. Dylid holi barn y plentyn am ei addysg hefyd ac, wrth i awdurdodau lleol ystyried y sefyllfa, dylid rhoi sylw digonol i hynny.

2.12 Wrth benderfynu pryd i drefnu i weld plentyn, dylid rhoi'r sylw pennaf i amgylchiadau unigol pob plentyn a'i deulu. Nid oes rhaid cynnal cyfarfod o'r fath yn y cartref; gellir cytuno ar leoliad sy'n gyfleus i bawb. Disgwylir i'r awdurdod lleol wneud pob ymdrech resymol i fod yn hyblyg wrth drefnu'r cyfarfodydd hyn, sy'n gyfle i awdurdodau lleol drafod yr addysg a ddarperir ac unrhyw gymorth y gall fod ei angen ar y teulu.

Beth fydd yn digwydd os ymddengys nad wyf yn darparu addysg addas?

2.13 Mae Adran 437(1) o Ddeddf Addysg 1996 yn datgan y canlynol:

⁶ Phillips v Brown [1980]

“If it appears to a local education authority that a child of compulsory school age in their area is not receiving suitable education, either by regular attendance at school or otherwise, they shall serve a notice in writing on the parent requiring him to satisfy them within the period specified in the notice⁷ that the child is receiving such education.”

- 2.14 Mae hyn yn golygu, os yw pryderon yr awdurdod lleol yn parhau, a'i fod felly o'r farn bod yn rhaid i'r plentyn fynychu'r ysgol, rhaid iddo gyflwyno Gorchymyn Mynychu'r Ysgol i'r rhiant/gofalwr.
- 2.15 Mae Gorchymyn Mynychu'r Ysgol yn orchymyn a ddyroddir ar ran yr awdurdod lleol yn ei gwneud yn ofynnol i'r plentyn gael ei gofrestru fel disgybl amser llawn yn yr ysgol a enwir yn y Gorchymyn. Os ydych yn dymuno, cewch ddewis ysgol wahanol i'r un a enwir yn llythyr y Gorchymyn Mynychu'r Ysgol. Fodd bynnag, rhaid i'r ysgol fod yn addas i ddiwallu anghenion y plentyn a rhaid iddi fod wedi cytuno i gynnig lle i'ch plentyn. Yn yr achos hwn, bydd y Gorchymyn Mynychu'r Ysgol yn cael ei newid i gynnwys enw'r ysgol a ddewisir gennych.
- 2.16 Dim ond ar ôl i bob cam rhesymol gael ei gymryd er mwyn ceisio datrys y sefyllfa y caiff Gorchymyn Mynychu'r Ysgol ei gyflwyno. Ar unrhyw gam ar ôl i'r Gorchymyn gael ei ddyroddi, gall rhieni/gofalwyr gyflwyno tystiolaeth i'r awdurdod lleol i ddangos eu bod bellach yn darparu addysg briodol a gwneud cais i ddirymu'r Gorchymyn. Os yw'r awdurdod lleol yn gwrthod dirymu'r Gorchymyn Mynychu'r Ysgol, gall rhieni/gofalwyr ddewis cyfeirio'r mater at Weinidogion Cymru. Os yw'r awdurdod lleol yn erlyn y rhieni/gofalwyr am beidio â chydymffurfio â'r Gorchymyn, mater i'r llys fydd penderfynu a yw'r addysg a ddarperir yn addas ac yn effeithlon ai peidio. Gall y llys ddirymu'r Gorchymyn os yw'n fodlon bod y rhiant yn cyflawni ei ddyletswydd. Gall hefyd ddirymu'r Gorchymyn drwy orfodi Gorchymyn Goruchwylio Addysg (gweler y diagram isod yn Adran 2.15 i gael rhagor o wybodaeth).
- 2.17 I gael rhagor o wybodaeth am Orchymynion Mynychu'r Ysgol, gweler Fframwaith Presenoldeb Cymru Gyfan yn www.llyw.cymru/sites/default/files/publications/2018-03/fframwaith-presenoldeb-ar-gyfer-cymru-gyfan.pdf.
- 2.18 Mae'r diagram isod yn dangos proses Gorchymyn Mynychu'r Ysgol:

1. Mae'r awdurdod lleol yn dyroddi hysbysiad yn rhoi gwybod i'r rhieni/gofalwyr yr ymddengys nad yw eu plentyn yn derbyn addysg addas, naill ai oherwydd yr addysg ei hun neu oherwydd diffyg gwybodaeth am yr addysg yn y cartref a ddarperir.

2. Os bydd y teulu'n penderfynu peidio â herio'r awdurdod, dylid bod digon o amser i'r teulu fynd i'r afael â phryderon yr awdurdod⁸, naill ai drwy newid yr addysg a ddarperir yn y cartref neu drwy ddarparu gwybodaeth ychwanegol am raglen yr addysg yn y cartref.

3. Os na fydd y teulu'n mynd i'r afael â phryderon yr awdurdod, rhaid iddi gyflwyno hysbysiad o fwriad i ddyroddi Gorchymyn Mynychu'r Ysgol.

⁷ Mae A.437(2) o'r Ddeddf yn datgan bod yn rhaid i'r cyfnod a nodir yn yr hysbysiad fod yn 15 diwrnod o leiaf, gan ddechrau ar y diwrnod y cyflwynwyd yr hysbysiad.

⁸ Rhoddir 15 diwrnod o ddyddiad cyflwyno'r hysbysiad.

4. Ar ôl cael yr hysbysiad o fwriad, gall y teulu ddarparu gwybodaeth am yr addysg yn y cartref neu herio barn yr awdurdod nad yw'r addysg yn cael ei rhoi.

5. Os bydd pryderon yr awdurdod yn parhau, gall fwrw ymlaen â dyroddi Gorchymyn Mynychu'r Ysgol. Ar unrhyw gam yn ystod y trafodion, gall y teulu atal y Gorchymyn drwy roi tystiolaeth neu ddangos i'r awdurdod lleol fod y plentyn yn derbyn addysg yn y cartref.

6. Ar ôl i'r Gorchymyn gael ei ddyroddi, os nad yw'r rhieni/gofalwyr yn cofrestru'r plentyn yn yr ysgol a enwir, gall yr awdurdod ddewis erlyn.

7. Yna, bydd yr achos yn mynd gerbron llys ynadon, a fydd yn golygu na fydd y rhieni/gofalwyr yn delio â'r awdurdod lleol mwyach. Mae hwn yn gyfle arall i ddangos bod addysg yn cael ei darparu. Gall y rhiant gael ei ddyfarnu'n euog neu'n ddiuog. Os caiff ei ddyfarnu'n euog, bydd y rhiant yn gorfod talu dirwy (uchafswm o £1,000 fesul rhiant/gofalwr am bob plentyn absennol). Rhaid i'r awdurdod lleol hefyd ystyried a fyddai'n briodol gwneud cais am Orchymyn Goruchwylio Addysg (gweler adran 2.17) mewn perthynas â'r plentyn

2.19 Os bydd rhiant yn methu â chydymffurfio â Gorchymyn Mynychu'r Ysgol, rhaid i'r awdurdod lleol ystyried a fyddai'n briodol cymhwyso Gorchymyn Goruchwylio Addysg mewn perthynas â'r plentyn⁹.

2.20 Mae Gorchymyn Goruchwylio Addysg yn orchymyn a ddyfernir yn y Llys Achosion Teuluol sy'n ei gwneud yn ofynnol i chi a'ch plentyn ddilyn cyfarwyddiadau a wneir yn y Gorchymyn hwnnw. Mae Gorchymyn Goruchwylio Addysg yn rhoi'r cyfrifoldeb dros gynghori, cefnogi a rhoi 'cyfarwyddyd' i'r plentyn a gaiff ei oruchwylio a'i rieni/gofalwr i'r awdurdod lleol, er mwyn sicrhau bod y plentyn yn cael ei addysgu mewn ffordd addas.

2.21 Unwaith y cyflwynir Gorchymyn Goruchwylio Addysg, mae dyletswydd arnoch i gydymffurfio â'r cyfarwyddiadau. Os byddwch yn methu â chydymffurfio, bydd y Swyddog Goruchwylio yn cyhoeddi rhybudd ac yn trafod y cyfarwyddiadau gyda chi yn llawn unwaith eto. Os byddwch yn parhau i fethu â chydymffurfio, mae'n bosibl y cewch eich erlyn yn y llys ynadon, a gallech gael dirwy neu gosb arall.

Sut gallaf ddarparu tystiolaeth o ddarpariaeth addysgol foddhaol?

2.22 Rhaid i'r awdurdod lleol fod yn fodlon bod yr addysg a ddarperir yn addas ar gyfer 'oed, gallu a doniau eich plentyn ac unrhyw anghenion addysgol arbennig y gallai fod ganddo'. Ystyrir y dystiolaeth a ddarperir gennych yng ngoleuni hyn. Gellir mynd ati i ddarparu addysg yn y cartref mewn nifer o wahanol ffyrdd. Er enghraifft, mae rhai rhieni/gofalwyr yn teimlo y bydd eu plentyn yn dysgu drwy brofiad, gyda'r addysgwr yn hwylusydd ac yn dywysydd, sy'n defnyddio profiad y plentyn fel sail ar gyfer dysgu. Bydd rhieni/gofalwyr eraill yn dewis dysgu eu plant mewn ffordd sy'n adlewyrchu amserlen ysgol, gyda phynciau yn cael eu dysgu mewn ffordd fwy ffurfiol, gan ddilyn maes llafur clir a all gynnwys targedau i'r plant eu cyflawni.

⁹ Adran 447 o Ddeddf Addysg 1996.

- 2.23 Chi piau'r dewis o ran athroniaeth a gall newid dros amser. Eich cyfrifoldeb chi fydd rhoi enghreifftiau sy'n dangos addasrwydd darpariaeth addysg eich plentyn.
- 2.24 Wrth gynnig tystiolaeth o addasrwydd darpariaeth addysg eich plentyn, gallech, er enghraifft, ddarparu'r wybodaeth hon fel a ganlyn:
- anfon gwybodaeth drwy e-bost fel atodiad
 - bod eich plentyn yn dangos rhywfaint o'i waith neu'n sôn am yr hyn mae'n ei ddysgu
 - gwaith gwreiddiol
 - llungopiâu o waith ysgrifenedig
 - ffotograffau
 - gwaith celf
 - llyfrau lloffion
 - cyflawniadau cerddorol ac ym maes chwaraeon (tystysgrifau)
 - dyddiadur digwyddiadau
 - recordiadau ar gryno ddisg
 - defnyddio'r cyfryngau digidol
 - gwefannau a grëwyd gan eich teulu, neu wefannau y mae eich teulu wedi cyfrannu atynt
 - adroddiad ysgrifenedig.

Cwestiynau cyffredin

A oes angen i mi fod yn athro er mwyn addysgu yn y cartref?

- 3.1 Nac oes, nid oes angen i chi fod yn athro ac nid oes angen cymwysterau penodol arnoch.

A oes angen i mi ddilyn cwricwlwm?

- 3.2 Nid oes unrhyw rwymedigaeth i ddilyn cwricwlwm na'r un pynciau â'r ysgol, ond mae'n bosibl y byddai'n ddefnyddiol i chi ei ddefnyddio fel fframwaith er mwyn penderfynu pa bynciau i'w cynnwys a sut i asesu cyflawniad eich plentyn. Er enghraifft, mae Cwricwlwm i Gymru 2022 yn ceisio galluogi dysgu ehangach a hyrwyddo dull mwy hyblyg er mwyn paratoi plant a phobl ifanc i ffynnu yn y dyfodol. Gallai fod yn fframwaith defnyddiol i'w ddefnyddio wrth gynllunio addysg eich plentyn. Mae rhagor o wybodaeth ar gael yn www.hwb.gov.wales/cwricwlwm-drafft-i-gymru-2022/.
- 3.3 Nid oes unrhyw rwymedigaeth i gael ystafelloedd neu safleoedd yn cynnwys cyfarpar o safon benodol ac nid oes angen cyfateb â diwrnodau/tymhorau ysgolion prif ffrwd (ond rhaid i'r addysg a ddarperir fod yn 'llawn-amser'). Yn yr un modd, nid oes angen cofrestru â Llywodraeth Cymru na chael eich arolygu gan Estyn.
- 3.4 Fodd bynnag, gall awdurdodau lleol ddisgwyl gweld y canlynol:
- cyfraniad cyson rhieni/gofalwyr
 - cydnabyddiaeth o anghenion, doniau ac uchelgeisiau'r plentyn
 - cyfleoedd i'r plentyn gael ei ysgogi gan ei brofiadau dysgu
 - mynediad at adnoddau/deunyddiau angenrheidiol er mwyn darparu addysg i'r plentyn yn y cartref.
- 3.5 Yn yr un modd, dylai'r addysg a ddarperir gennych:
- alluogi eich plentyn i gaffael gwybodaeth newydd a gwneud cynnydd yn unol â'i allu er mwyn cynyddu ei ddealltwriaeth a datblygu ei sgiliau yn y pynciau a addysgir
 - meithrin sgiliau deallusol, corfforol a chreadigol eich plentyn a'i allu i feddwl a dysgu dros ei hun
 - dangos gwybodaeth a dealltwriaeth briodol o'r pwnc a addysgir
 - rhoi fframwaith ar waith i fesur cynnydd eich plentyn yn rheolaidd ac yn drylwyr er mwyn gallu cynllunio eich darpariaeth addysg mewn ffordd addas.

Ym mha ffyrdd y gallaf addysgu fy mhientyn?

- 3.6 Gall addysg yn y cartref adlewyrchu amrywiaeth eang o ddulliau, gan ddibynnu ar yr hyn sy'n gweithio orau i'ch plentyn. Yn yr un modd, gall addysg amrywio dros amser ac yn ôl pwnc. Dros y flwyddyn, gall addysg yn y cartref fod yn fwy strwythuredig yn ystod y gaeaf ac yn fwy ymatebol i'r tywydd a chyfleoedd lleol yn ystod yr haf. Gall rhai pynciau fel mathemateg gael eu cyflwyno gan ddefnyddio dull strwythuredig, tra gall eraill, fel hanes, gael eu cyflwyno drwy brosiect a arweinir gan y plentyn ei hun.
- 3.7 Pan gaiff plant eu haddysgu yn y cartref, gellir disgwyl gweld llai o waith cynllunio ffurfiol na'r hyn a geir mewn ysgolion prif ffrwd. Gan fod addysg yn y cartref yn fwy hyblyg, gall rhiant ddatblygu gweithgareddau dysgu yn unol â'r cynnydd y mae ei

blentyn yn ei wneud a'i anghenion unigol. Fodd bynnag, bydd angen gwneud rhywfaint o waith cynllunio er mwyn mynd i'r afael â materion fel y canlynol:

- anghenion dysgu'r plentyn a sut y gellir ymdrin â nhw
- sut y caiff galluoedd y plentyn eu datblygu
- sut y caiff sgiliau sylfaenol (iaith lafar, llythrennedd a rhifedd) eu caffael a'u datblygu
- yr ystod o bynciau neu'r meysydd dysgu sydd ar gael i'r plentyn
- sut y caiff y profiadau dysgu hyn eu darparu
- faint o amser i'w neilltuo ar gyfer y dysgu hwn, gan sicrhau amser i ymlacio a chwarae
- sut y gellir cael gafael ar gymorth pellach os bydd angen.

Beth fyddai'n cael ei ystyried yn addysg dda?

3.8 Byddai addysg dda yn un:

- **eang:** dylai gyflwyno disgyblion i amrywiaeth eang o wybodaeth, dealltwriaeth a sgiliau
- **cytbwys:** dylid neilltuo digon o amser i bob rhan ohoni er mwyn iddi gael gwneud ei chyfraniad arbennig, ond nid cymaint fel y bo ar draul agweddau hanfodol eraill ar y dysgu
- **perthnasol:** dylai pynciau gael eu defnyddio mewn ffordd sy'n dangos sut maent yn berthnasol i brofiad y disgybl ei hun ac i fywyd fel oedolion a rhoi pwyslais dyledus ar agweddau ymarferol
- **gwahaniaethol:** mae angen i'r ffordd rydych yn addysgu eich plentyn gydweddu â gallu a doniau'r plentyn; dylai hefyd fod yn ddigon heriol er mwyn i blentyn allu dangos ei fod yn gwneud cynnydd.

3.9 Dylai addysg dda roi profiad i'ch plentyn yn y meysydd canlynol:

- addysg ieithyddol, fathemategol, wyddonol, dechnegol, dynol a chymdeithasol, corfforol ac aesthetig a chreadigol
- arweiniad gyrfaoedd priodol i ddisgyblion 11 oed ac uwch. Gweler paragraff 4.10 i gael rhagor o wybodaeth
- sgiliau siarad a gwrando, llythrennedd, rhifedd a digidol
- paratoi dysgwyr yn briodol ar gyfer cyfleoedd, cyfrifoldebau a phrofiadau bywyd fel oedolyn
- galluogi'r dysgwr i ddatblygu ei hunanadnabod, hunan-barch a'i hunanhyder
- galluogi'r dysgwr i wybod y gwahaniaeth rhwng drwg a da.

A fyddaf yn derbyn unrhyw gyllid neu gymorth?

3.10 Nid oes unrhyw gyfrifoldeb na rhwymedigaeth gyfreithiol ar awdurdodau lleol i ariannu rhieni/gofalwyr sy'n dewis addysgu yn y cartref. O ganlyniad, rhaid i rieni/gofalwyr sy'n dewis addysgu eu plentyn yn y cartref fod yn barod i ysgwyddo'r cyfrifoldeb ariannol llawn, gan gynnwys llyfrau a phob adnodd arall, yn ogystal â thalu costau unrhyw arholiadau cyhoeddus a ffioedd cyrsiau.

A all fy mhentyn ddychwelyd i'r ysgol?

3.11 Gall, gall eich plentyn ddychwelyd i'r ysgol ar unrhyw adeg. Fodd bynnag, efallai y bydd angen cymorth ychwanegol ar eich plentyn wrth ddychwelyd i'r ysgol os na fydd wedi bod yn dilyn y cwricwlwm perthnasol yn ystod cyfnod ei addysg gartref.

- 3.12 Rhaid i chi gysylltu â'r awdurdod derbyn lleol i wneud cais am le mewn ysgol. Ni ellir gwarantu y bydd lle yn yr ysgol yr arferai eich plentyn fynd iddi. Gallwch ddod o hyd i ysgolion lleol a'u cymharu yn www.llyw.cymru/fy-ysgol-leol-canllaw.
- 3.13 Lle y gwrthodwyd cais i dderbyn dysgwr, rhaid i lythyr gwrthod yr awdurdod derbyn roi gwybod i chi am eich hawl i apelio. Mae hefyd yn ofynnol i'r awdurdod derbyn gynnal rhestr aros ar gyfer ysgolion lle gwnaed mwy o geisiadau na nifer y lleoedd sydd ar gael, a rhaid i fanylion y rhestr aros gael eu nodi yn y trefniadau derbyn a gyhoeddir ganddo. Ar ôl i lleoedd gael eu dyrannu yn ystod y cylch derbyn arferol, rhaid i blant aros ar y rhestr aros tan 30 Medi yn y flwyddyn ysgol y maent wedi gwneud cais amdani. Ar ôl hynny, disgwylir i chi wneud cais derbyn newydd.
- 3.14 Os ydych yn addysgu yn y cartref tra bod eich plentyn ar restr aros ar gyfer ysgol lle gwnaed mwy o geisiadau na nifer y lleoedd sydd ar gael, dylech nodi nad yw bod ar restr aros yn gwarantu lle i'ch plentyn yn yr ysgol honno. Os daw lleoedd ychwanegol ar gael tra bod y rhestr aros ar waith, rhaid iddynt gael eu dyrannu i'r plant ar y rhestr aros ar sail y meini prawf a gyhoeddir ar gyfer sefyllfa lle gwnaed mwy o geisiadau na nifer y lleoedd sydd ar gael. Rhaid i restrau aros beidio â rhoi blaenoriaeth i blant yn seiliedig ar y dyddiad y cafodd y cais ei ychwanegu at y rhestr. Er enghraifft, os bydd plentyn yn symud i ardal ar ôl y cylch derbyn arferol a bod y meini prawf derbyn yn rhoi blaenoriaeth uwch iddo, rhaid iddo gael ei roi uwchlaw'r rheini â blaenoriaeth is sydd eisoes ar y rhestr.
- 3.15 Os nad ydych yn siŵr am y broses hon, dylech gysylltu â'ch awdurdod lleol, a fydd yn gallu helpu.

A fydd fy mhentyn yn gweld eisiau agwedd gymdeithasol ysgol?

- 3.16 Pan fydd plentyn yn mynd i'r ysgol, bydd cyfleoedd dyddiol i gyfarfod â phlant ac oedolion eraill, a rhyngweithio â nhw. Nid oes unrhyw reswm pam na all plant a gaiff eu haddysgu yn y cartref gyfarfod â phlant eraill ac oedolion, a rhyngweithio â nhw, neu barhau i weld eu ffrindiau o'r ysgol. Yr unig wahaniaeth yw y bydd yn rhaid i chi greu'r cyfleoedd eich hunan. Mae miloedd o blant yn cael addysg yn y cartref. Mae llawer o grwpiau ffurfiol ac anffurfiol sy'n cwrdd, a hynny ar gyfer gweithgareddau cymdeithasol ac addysgol. Mae'r grwpiau hyn yn rhwydweithio ac yn rhannu syniadau ac adnoddau. Gall fod yn brofiad cyfoethog iawn i ymuno ag amrywiaeth o glybiau a grwpiau diddordeb arbennig ac ati, a chymysgu a rhannu sgiliau â phobl eraill o bob oedran.

Mae fy mhentyn am fynd ymlaen i addysg bellach. Beth ddylwn i ei wneud?

- 3.17 Beth bynnag y bydd eich plentyn am wneud ar ôl iddo droi'n 16 oed, byddai'n synhwyrol paratoi ar ei gyfer yn gynnar a bod yn ymwybodol o'r gofynion mynediad.
- 3.18 Os hoffai barhau ag addysg neu hyfforddiant amser llawn, mae tri dewis ar gael iddo, fel y nodir isod:
- Dychwelyd i ysgol â chweched dosbarth os oes un yn eich ardal – bydd angen i chi gysylltu â'r coleg/ysgol mor gynnar â phosibl a gwneud apwyntiad i weld y pennaeth. Mae ysgolion yn cynnig amrywiaeth o gyrsiau gan gynnwys cyrsiau Safon Uwch a Safon UG ac mae'n bosibl y bydd eich plentyn hefyd yn gallu sefyll TGAU a Bagloriaeth Cymru.

- Coleg addysg bellach. Pan fydd eich plentyn yn 15+ (Blwyddyn 10), gofynnwch am brospectws gan eich Coleg AB lleol a chadarnhewch pa gymwysterau y gall fod angen arno a'r cyrsiau a gynigir.
- Hyfforddiant seiliedig ar waith/prentisiaethau modern – mae hwn yn llwybr gwych os yw eich plentyn yn dymuno dechrau gweithio ac ennill cymwysterau seiliedig ar waith. Mae cyfleoedd sydd ar gael ar gyfer prentisiaethau i'w gweld yn www.gyrfacymru.co.uk.

3.19 Gall Gyrfac Cymru ddarparu cyngor, gwybodaeth ac arweiniad diduedd ar bob opsiwn sydd ar gael i'ch plentyn (gweler Adran 4.9 isod i gael rhagor o wybodaeth).

A allaf gyflogi tiwtor preifat?

- 3.20 Eich penderfyniad chi fydd sut i addysgu eich plentyn, gan gynnwys cyflogi tiwtor personol. Fodd bynnag, nid oes unrhyw warant y byddai tiwtor preifat yn weithiwr proffesiynol sydd wedi'i hyfforddi'n briodol a'i ddilysu.
- 3.21 Yn yr ysgol, bydd unrhyw oedolyn sy'n gweithio gyda'ch plentyn wedi cael gwiriad 'uwch' gan y Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd. Gwiriad gan yr heddlu yw hwn, a gynhelir mewn perthynas ag unigolyn ac mae'n rhoi rhywfaint o sicrwydd nad yw'r oedolyn wedi'i nodi fel rhywun sy'n peri risg i blant.
- 3.22 Wrth gyflogi tiwtor personol, dylech ofyn am gael gweld ei wiriad 'uwch' gan y Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd. Gall rhai tiwtoriaid ddangos eu 'gwiriad Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd' cyfredol ond nid yw hynny'n ddigonol. Pan fydd person yn gweithio'n agos gyda phlant ac oedolion agored i niwed, dylai gael gwiriad 'uwch' gan y Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd. Os bydd tiwtor yn dangos ei wiriad Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd i chi, ond nad yw wedi gweithio am dri mis, nid yw'r gwiriad yn ddilys mwyach.
- 3.23 Fel rhiant/gofalwr, ni chewch unrhyw wybodaeth ychwanegol a allai fod wedi cael ei rhoi i ysgol o ran p'un a fu rhywfaint o bryderon am unigolyn pan oedd y Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd yn cynnal gwiriad . Yn yr un modd, fel rhiant/gofalwr, ni allwch drefnu i'r Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd gynnal gwiriad.
- 3.24 Gall gwiriadau'r Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd ond rhoi gwybodaeth i chi hyd at yr adeg y cynhaliwyd y gwiriad. Nid yw'n dweud dim wrthyfych am yr hyn y gallai'r unigolyn fod wedi'i wneud ar ôl i'r gwiriad gael ei gynnal.
- 3.25 O ganlyniad, mae'n bwysig iawn eich bod bob amser yn cyfweld ag unrhyw ymgeisydd posibl, a gofyn am gael gweld crynodeb o'i yrfa. Dylech bob amser ofyn am eiradaon proffesiynol gan rywun sy'n adnabod y tiwtor ar hyn o bryd, a'u cadarnhau. Os yw'r tiwtor yn cael ei gyflogi gan ysgol, neu wedi'i gofrestru gan ysgol yn ddiweddar, gofynnwch am eirada gan y pennaeth, ac os yw'n athro cymwys, gofynnwch am gael gweld copi o ardystiad y tiwtor gan Gyngor y Gweithlu Addysg.
- 3.26 Ni ddylai hyfforddiant preifat fyth ddigwydd ar sail un i un heb fod ail oedolyn yn bresennol, gan fod hyn yn gallu peri risg i'r gweithiwr proffesiynol a'r plentyn. Mae angen lle astudio addas ar gyfer hyfforddiant preifat. Nid yw byth yn briodol iddo ddigwydd mewn ystafell wely. Yn ogystal, mae'n hanfodol eich bod chi (neu oedolyn arall yr ymddiriedir ynddo) yn aros ar y safle. Dylid gwrthod unrhyw drefniant o ran hebryngwr a gynigir gan y tiwtor. Mae'n bwysig eich bod yn gallu cael mynediad i'r

ardal addysgu a chlywed ac arsylwi ar y gweithgarwch ar unrhyw adeg a fynnoch. Dylai drysau gael eu cadw ar agor, hyd yn oed os gall hynny gyfyngu ar eich gweithgareddau eich hun.

- 3.27 Ni ddylai unrhyw diwtor sy'n ymwybodol o'r disgwyliadau presennol o staff proffesiynol, ac yn eu parchu, fod ag unrhyw wrthwynebiad i'r ceisiadau hyn.
- 3.28 Os byddwch yn dewis cyflogi tiwtor neu anfon eich plentyn i grŵp dysgu preifat amser llawn¹⁰, dylech nodi, os bydd eich plentyn yn dysgu ochr yn ochr â phedwar neu fwy o blant eraill NEU â phlentyn sydd â datganiad AAA, y gallai'r ddarpariaeth hon gael ei hystyried yn ysgol annibynnol.
- 3.29 Rhaid i unrhyw ddarpariaeth sy'n bodloni'r diffiniad o ysgol annibynnol, hynny yw, sy'n darparu addysg lawn-amser ar gyfer:
- pump neu fwy o ddysgwyr o oedran ysgol gorfodol
 - un neu fwy o ddysgwyr o oedran ysgol gorfodol sydd â datganiad anghenion addysgol arbennig
 - gael ei chofrestru â Llywodraeth Cymru – bydd unrhyw un sy'n cynnal ysgol annibynnol nad yw wedi'i chofrestru yn torri'r gyfraith ac mae'n bosibl y caiff ei ddirwyo a/neu ei garcharu.

¹⁰ Er nad oes diffiniad cyfreithiol o ystyr addysg amser llawn, byddai'n cael ei hystyried yn 'amser llawn' os yw'n cyfrif am y cyfan, neu ran sylweddol o addysg y plentyn.

Cymorth addysgol

Sut y gallaf gael gfael ar gymorth iaith Gymraeg?

- 4.1 Gall dysgu Cymraeg fod yn brofiad cyfoethog, i'ch plentyn ac i'ch teulu cyfan.
- 4.2 Os byddwch yn ystyried defnyddio'r Gymraeg gyda'ch plentyn cyn iddo gyrraedd oedran addysg orfodol (0–5) mae nifer o adnoddau ar gael i chi. Er enghraifft, mae Clwb Cwtsh yn gwrs blasu'r Gymraeg wyth wythnos i oedolion i ddatblygu iaith y byddwch yn ei defnyddio gyda'ch plentyn. Mae'r cwrs am ddim, a cheir adloniant am ddim i blant bach hefyd. Dysgwch fwy yn www.meithrin.cymru/clwb-cwtsh/ a www.dysgucymraeg.cymru/dysgu/clwb-cwtsh/
- 4.3 Yn yr un modd, mae amrywiaeth eang o wersi Cymraeg i oedolion i'w gweld yn www.dysgucymraeg.cymru/dysgu/dod-o-hyd-i-gwrs/. Mae'r ffioedd cyrsiau yn amrywio, ond mae rhai yn rhad ac am ddim ac mae cymorth ariannol ar gael yn www.dysgucymraeg.cymru/cymorth/cronfa-ariannol/.
- 4.4 Mae'r Amgueddfa Genedlaethol yng Nghaerdydd yn cynnal sesiynau Taith Iaith unwaith y mis. Cânt eu cynnal gan staff yr amgueddfa sy'n siarad Cymraeg neu sydd wedi dysgu Cymraeg ac maent yn ymdrin ag amrywiaeth o bynciau. Maent wedi'u hanelu at ddysgwyr o bob lefel ac maent yn agored i'r cyhoedd. Gellir gweld y rhaglen lawn yn www.amgueddfa.cymru/caerdydd/digwyddiadau/.
- 4.5 Bydd cyfle i ddysgwyr Cymraeg gymdeithasu a defnyddio'r Gymraeg yng ngŵyl Ar Lafar a gynhelir gan Amgueddfa Genedlaethol Cymru. Dysgwch fwy yn www.dysgucymraeg.cymru/dysgu/ar-lafar/.
- 4.6 Mae'n werth nodi bod pob arddangosfa yn Amgueddfa Genedlaethol Cymru yn ddwyieithog a byddant fel arfer yn cynnig deunyddiau dysgu cysylltiedig yn Gymraeg. Er enghraifft, mae pecyn adnoddau ar gyfer Amgueddfa Werin Sain Ffagan wedi'i ddatblygu mewn cydweithrediad â'r Ganolfan Dysgu Cymraeg Genedlaethol, ac mae wedi'i dargedu at ddysgwyr Cymraeg ar bob lefel. Mae'r adnodd hwn yn eich cefnogi pobl i ymweld â rhai o adeiladau eiconig yr amgueddfa, ac ymarfer Cymraeg ar yr un pryd. Dysgwch fwy yn www.amgueddfa.cymru/sainffagan/addysg/.
- 4.7 Mae digonedd o gyfleoedd ledled Cymru i chi a'ch plentyn ymarfer siarad Cymraeg. Gellir gweld cyfeirlyfr o glybiau Cymraeg eu hiaith yn www.cymraeg.gov.wales/events/Societies/Clubs-and-Organisations/?lang=cy.
- 4.8 Mae Urdd Gobaith Cymru yn sefydliad sy'n rhoi'r cyfle i blant a phobl ifanc ddysgu a chymdeithasu drwy gyfrwng y Gymraeg. Mae cylchgronau yn ogystal â miloedd o weithgareddau'r Urdd ar gael i siaradwyr a dysgwyr Cymraeg drwy gydol y flwyddyn. Dysgwch fwy yn www.urdd.cymru/cy.

A fydd fy mhentyn yn dal i gael yr hawl i gael cyngor gyrfaoedd?

- 4.9 Bydd. Gall Gyrfa Cymru roi gwybodaeth, cyngor ac arweiniad i helpu'ch plentyn i gynllunio'i ddyfodol. Gallwch ymweld â'u gwefan yn www.gyrfacymru.com i gael gwybodaeth, fel pa swyddi sydd ar gael a pha ddiwyddiadau gyrfaoedd sy'n digwydd yn eich ardal chi.

- 4.10 Gall siarad â chynghorydd Gyrfu Cymru helpu eich plentyn i wneud y canlynol:
- deall yr opsiynau sydd ganddo a dysgu mwy am yr hyn y gall ei wneud yn lleol
 - ei helpu i feddwl am sut i ddewis beth i'w wneud nesaf
 - helpu i roi'r cynlluniau hyn ar waith.
- 4.11 Os hoffech yn hoffi i Gynghorydd Gyrfu Cymru helpu'ch plentyn i gynllunio'i ddyfodol, gallwch gysylltu drwy anfon e-bost i ehe@careerswales.com neu drwy ffonio 0800 028 4844.

A allaf ddefnyddio Hwb?

- 4.12 Plattfform dysgu digidol yw Hwb sy'n cynnwys amrywiaeth eang o adnoddau dysgu am ddim. Gallwch chi a'ch plentyn gael gafael ar adnoddau ar-lein Hwb yn unrhyw le, ar unrhyw adeg, ac o amrywiaeth o ddyfeisiau, yn www.hwb.gov.wales/.
- 4.13 Bydd Llywodraeth Cymru yn creu tudalen ar Hwb ar gyfer teuluoedd sy'n addysgu yn y cartref, a fydd yn cynnwys gwybodaeth fel sut i gael mynediad at arholiadau, yn ogystal â dolenni at adnoddau gan gynnwys adnoddau Cymraeg, Saesneg, mathemateg, gwyddoniaeth a diogelwch ar-lein.

Teithiau addysgol

- 4.14 Gall teithiau addysgol gynnig nifer o fuddion dysgu i'ch plentyn. Mae teithiau addysgol yn cynnig cyfleoedd unigryw ar gyfer dysgu cinesthetig, h.y. 'dysgu drwy wneud' ac annog plant i ymgysylltu â phobl, lleoedd ac adeiladau mewn ffyrdd newydd.
- 4.15 Mae Cadw yn cynnig ymweliadau addysgol hunan-dywys am ddim mewn safleoedd Treftadaeth Cadw sydd wedi'u staffio lle codir ffioedd fel arfer, i blant a addysgir yn y cartref a'u rhieni/gofalwyr, yn yr un modd â phlant a addysgir mewn ysgolion. Mae'r cynllun ond yn gymwys i ymweliadau addysgol a gynhelir yn ystod tymor yr ysgol, ac o fewn oriau ysgol/coleg arferol. Mae Cadw hefyd yn cynnig adnoddau addysgol am ddim i'w defnyddio cyn, yn ystod ac ar ôl eich ymweliad.
- 4.16 I ddod o hyd i safle Cadw i ymweld ag ef, ewch i www.cadw.llyw.cymru/ymweld/lleoedd-i-ymweld/i-ble-hoffech-chi-fynd.
- 4.17 Dysgwch fwy am Cadw yn www.cadw.llyw.cymru/dysgu/addysg/ymweliadau-addysg/ymweliadau-addysg-hunan-dywys.
- 4.18 Mae Amgueddfa Genedlaethol Cymru yn cynnwys saith amgueddfa yng Nghymru y gellir ymweld â nhw yn rhad ac am ddim, â phob un yn canolbwyntio ar agwedd wahanol ar dreftadaeth gyfoethog ac amrywiol y genedl. Dyma'r amgueddfeydd:
- Yr Amgueddfa Genedlaethol, Caerdydd
 - Amgueddfa Werin Sain Ffagan, Caerdydd
 - Big Pit Amgueddfa Lofaol Cymru, Blaenafon
 - Amgueddfa Wlân Cymru, Dre-fach Felindre, ger Llandysul
 - Amgueddfa Lechi Cymru, Llanberis
 - Amgueddfa Lleng Rufeinig Cymru, Caerllion
 - Amgueddfa Genedlaethol y Glannau, Abertawe.

- 4.19 Mae amrywiaeth eang o adnoddau addysgol ar gael am ddim ar y wefan i'w defnyddio ar y cyd â'ch ymweliad. Dysgwch fwy yn www.amgueddfa.cymru .
- 4.20 Techniquest yw'r ganolfan wyddoniaeth fwyaf hirsefydlog yn y DU, a'i chenhadaeth yw ymwreiddio gwyddoniaeth yn niwylliant Cymru drwy ymgysylltu rhyngweithiol, ac mae'n cynnig profiadau sy'n hygyrch i bawb. Mae Techniquest yn cynnig cyfleoedd i addysgwyr yn y cartref ymweld yn ystod tymor yr ysgol. Mae hyn yn cynnwys ymweliadau â'r Planetariwm, cymryd rhan mewn gweithdy yn y Labordy, neu weld sioe Theatr Wyddonol. Yn ystod penwythnosau a gwyliau ysgol, cynigir rhaglen addysg anffurfiol i'r teulu cyfan. Dysgwch fwy yn www.techniquest.org/yn-dod-yn-fuan/.
- 4.21 Ceir hefyd amrywiaeth eang o amgueddfeydd ac orielau lleol y gallwch ymweld â nhw yng Nghymru.

Cyfleoedd gwirfoddoli

- 4.22 Mae miloedd o gyfleoedd gwirfoddoli i'ch plentyn yng Nghymru. Gall gwirfoddoli gynnig llawer o fanteision i'ch plentyn, fel y nodir isod:
- Yn ogystal â helpu pobl eraill, dangoswyd bod gwirfoddoli yn gwella llesiant gwirfoddolwyr hefyd.
 - Gall fod yn gyfle perffaith i roi cynnig ar yrfa, neu gael mwy o wybodaeth amdani, heb wneud ymrwymiad llawn.
 - Mae'n gyfle i gael hyfforddiant ychwanegol ac, mewn llawer o achosion, ddyfarniadau neu achrediad.
 - Mae llawer o gyflogwyr yn ystyried profiad o wirfoddoli fel arwydd o aeddfedrwydd ac fel tystiolaeth o amrywiaeth o sgiliau a fyddai'n werthfawr mewn cyflogaeth.
- 4.23 Gellir gweld cronfa ddata genedlaethol o gyfleoedd gwirfoddoli yng Nghymru yn www.volunteering-wales.net/vk/volunteers/index.htm?lang=CY

Darpariaeth i ddysgwyr mwy abl a thalentog

- 4.24 Mae llawer o gyfleoedd cyfoethogi i unigolion ifanc, talentog yng Nghymru y gallwch fanteisio arnynt ar y cyd ag addysgu eich plentyn yn y cartref.

Coleg Brenhinol Cerdd a Drama Cymru – Conservatoire Iau

Bob dydd Sadwrn, mae Coleg Brenhinol Cerdd a Drama Cymru yn gartref i'r Conservatoire Iau. Mae'r Conservatoire Iau yn cynnig yr unig hyfforddiant o'i fath yng Nghymru, gan drochi myfyrwyr mewn amgylchedd arbenigol lle gallant elwa ar addysg gerddorol ddwys a chyfannol. Drwy ysgolion haf preswyl, cyrsiau datblygu cenedlaethol a hyfforddiant un-i-un i gerddorion talentog, y nod yw galluogi myfyrwyr i archwilio'u potensial llawn, ac i osod y sylfeini ar gyfer bywyd cerddorol llwyddiannus sy'n rhoi boddhad. Gall bwrsariau fod ar gael.

www.cbcdc.ac.uk/

Mae Opera Ieuencid (yn Opera Cenedlaethol Cymru) yn rhaglen hyfforddi sydd wedi ennill gwobrau ar gyfer unrhyw berson ifanc sydd wrth ei fodd yn canu. Nid oes angen profiad, ond mae angen egni, brwdfrydedd, ymrwymiad a pharodrwydd i weithio gyda phobl ifanc eraill.

Nid oes clyweliadau i'r grwpiau iau, a chewch gymryd rhan yn y sioe flynyddol, cael cyfleoedd i gymryd rhan mewn perfformiadau mawr rheolaidd a mynychu sioeau ac ymarferion gwisgoedd Opera Cenedlaethol Cymru.

www.wno.org.uk/cy/take-part/youth-opera

Mae SportsAid yn helpu'r athletwyr Prydeinig ifanc mwyaf addawol drwy roi cymorth ariannol iddynt, yn ogystal â chydabyddiaeth a chyfleoedd datblygu personol yn ystod camau cyntaf hollbwysig eu gyfaoedd. Yr her ariannol wrth geisio cyrraedd y brig yn eu chwaraeon yw un o'r heriau mwyaf i lwyddiant.

“Gyda chymorth SportsAid, dangosais beth y gallwn i ei wneud. Doeddwn i ddim yn dod o deulu cefnog, ac roedd adegau pan feddyliais 'Mae angen swydd arna' i' ond gwnes i ddyfalbarhau â'r nofio. Fe dalodd ar ei ganfed, diolch byth.” - Adam Peaty MBE

www.sportsaid.org.uk/about/who-we-help/

Mae Celfyddydau Cenedlaethol Ieuentid Cymru yn creu hyfforddiant, cyfleoedd perfformio a datblygu i actorion, dawnswyr, offerynwyr a chantorion mwyaf talentog Cymru. Gwneir hyn drwy chwe ensemble celfyddydau ieuentid cenedlaethol:

1. Band Pres Cenedlaethol Ieuentid Cymru
2. Côr Cenedlaethol Ieuentid Cymru
3. Dawns Genedlaethol Ieuentid Cymru
4. Cerddorfa Genedlaethol Ieuentid Cymru
5. Theatr Cenedlaethol Ieuentid Cymru
6. Cerddorfa Chwyth Genedlaethol Ieuentid Cymru

Yn ogystal â darparu'r chwe ensemble cenedlaethol hyn, datblygir rhaglenni ychwanegol er mwyn galluogi mwy o bobl ifanc ledled Cymru i gymryd rhan. Bydd y rhain yn cael eu targedu at bobl ifanc efallai nad ydynt yn barod ar gyfer yr ensembles cenedlaethol ond a all gael eu hysbrydoli i ddatblygu eu talentau a'u sgiliau er mwyn rhoi'r hyder iddynt wneud cais mewn blynyddoedd i ddod.

www.nyaw.org.uk/cy/

Llyfrgelloedd

- 4.25 Mae gan eich llyfrgell leol amrywiaeth fawr o adnoddau fel llyfrau, e-lyfrau, DVDs, CDs ac ati y gallwch gael gafael arnynt am ddim. Mae rhai llyfrgelloedd yn cynnig cynllun benthyca i fyfyrwyr sydd ar gael i blant sy'n cael eu haddysgu gartref, ac sy'n caniatáu iddynt gael benthyg mwy o lyfrau am gyfnodau hirach. Gallwch ddod o hyd i'ch llyfrgell leol yn www.llyfrgelloedd.cymru/.

Addysg iechyd rhywiol

- 4.26 Addysg iechyd rhywiol yw dysgu am amrywiaeth eang o bynciau sy'n ymwneud â rhyw a rhywioldeb, gan ystyried gwerthoedd a chredoau am y pynciau hynny a meithrin y sgiliau sydd eu hangen i ymdopi â chydberthnasau a rheoli iechyd rhywiol personol.

- 4.27 Os byddwch chi a'ch plentyn yn dewis trafod iechyd rhywiol, mae nifer o adnoddau ar-lein ar gael i'w defnyddio:
- www.betterhealth.vic.gov.au/health/HealthyLiving/sex-education-tips-for-parents
 - www.tes.com/teaching-resources/blog/sex-and-relationships-collection
 - www.plannedparenthood.org/learn/parents/resources-parents
 - www.pshe-association.org.uk/curriculum-and-resources/useful-links
 - www.solgrid.org.uk/wellbeing/pshe/relationships-and-sex-education/key-stages-3-4-and-5-relationships-and-sex-education-resources/
 - www.autismtoolbox.co.uk/resources/topic-resources/sexual-health/

Gwasanaethau ieuencid

- 4.28 Mae awdurdodau lleol yng Nghymru yn gyfrifol am ddarparu gwasanaethau cymorth ieuencid. Bwriedir i'r gwasanaethau hyn gynnig cyfleoedd i bobl ifanc (11–25 oed) sy'n eu hannog, eu galluogi neu eu cynorthwyo i wneud y canlynol:
- cymryd rhan yn effeithiol mewn addysg neu hyfforddiant,
 - manteisio ar gyfleoedd cyflogaeth
 - gymryd rhan mewn ffordd effeithiol a chyfrifol ym mywydau eu cymunedau.
- 4.29 Yn ogystal â'r gwasanaethau hyn, mae Llywodraeth Cymru hefyd yn darparu cyllid grant i awdurdodau lleol i gefnogi'r gwaith ieuencid y maent yn ei gynnig i bobl ifanc. Nod gwaith ieuencid yw galluogi pobl ifanc i ddatblygu mewn ffordd holistaidd, gan hwyluso eu datblygiad personol, cymdeithasol ac addysgol. Drwy hyn, mae'n ceisio eu helpu i ddatblygu eu llais, eu dylanwad a'u lle mewn cymdeithas ac i gyflawni eu potensial llawn.
- 4.30 I gael rhagor o wybodaeth am sut i gael gafael ar y gwasanaethau hyn, cysylltwch â'ch awdurdod lleol.
- 4.31 Mae gan sefydliadau trydydd sector hefyd ran bwysig i'w chwarae wrth ddarparu gwasanaethau a chyfleoedd i bobl ifanc. I ddysgu mwy am yr hyn sydd ar gael yn eich ardal leol, cysylltwch â Chyngor Cymreig y Gwasanaethau Ieuencid Gwirfoddol (CWVYS) yn www.cwvys.org.uk/cy/, a all ddarparu rhagor o wybodaeth.

Chwarae a hamdden

- 4.32 Mae chwarae yn hanfodol ar gyfer datblygiad gwybyddol, corfforol, cymdeithasol ac emosiynol plant.
- 4.33 Os hoffech gael gwybod mwy am chwarae yn eich ardal, dylech gysylltu â'ch awdurdod lleol a all roi gwybodaeth i chi am gyfleoedd chwarae, manau chwarae, gweithgareddau, clybiau a digwyddiadau i blant a phobl ifanc yn eich ardal a'r gymuned ehangach;

Cymorth arholiadau

A fydd fy mhlentyn yn gallu sefyll arholiadau?

- 5.1 Bydd. Fodd bynnag, bydd yn rhaid i rieni/gofalwyr gofrestru eu plentyn ar gyfer arholiadau a thalu costau'r arholiadau eu hunain. Os gallwch, dylech gynllunio TGAU ymhell ymlaen llaw.
- 5.2 Mae nifer o wahanol fyrddau arholi sy'n cynnig cymwysterau TGAU gyda gwahanol feysydd llafur. Mae'n hanfodol nodi canolfan fel ysgol, Uned Cyfeirio Disgyblion neu goleg a fydd yn derbyn cofrestriad arholiad eich plentyn cyn dechrau ar gwrs TGAU penodol.
- 5.3 Gallai fod yn ddefnyddiol ystyried y canlynol:
- Os oes gennych gydberthynas bresennol a chadarnhaol gydag ysgol neu goleg, mae'n bosibl y byddwch am holi a all eich plentyn gael ei gofrestru yno ar gyfer yr arholiadau ac a fyddai'r ysgol neu'r coleg yn fodlon ymrwymo i asesu unrhyw waith cwrs.
 - Os nad oes gennych unrhyw berthynas neu gysylltiad ag ysgol neu goleg, bydd angen i chi gysylltu â bwrdd arholi, a all drefnu canolfan leol ar eich rhan, o bosibl. Os byddwch yn gwneud hyn, dylech sicrhau hefyd y gall y bwrdd drefnu i unrhyw waith cwrs gael ei asesu.
- 5.4 Gan amlaf, os bydd person ifanc am ddilyn TGAU sy'n gofyn am arholiad, rhaid i'r arholiad gael ei sefyll mewn canolfan arholiadau gymeradwy, sef ysgol uwchradd neu goleg addysg bellach fel arfer. Fel addysgwr yn y cartref, bydd yn rhaid i chi gysylltu â'r darparwr yn uniongyrchol i gael gwybod sut yn union y mae'n ymdrin ag ymgeiswyr preifat.
- 5.5 Bydd yn rhaid i chi dalu unrhyw ffioedd cofrestru ar gyfer arholiadau a bydd yn rhaid i chi dalu i'r gwaith cwrs gael ei asesu gan berson achrededig. Mae'n bosibl y bydd ffioedd ychwanegol yn ddyledus os byddwch yn cofrestru'n hwyr.

Sut y gallaf baratoi fy mhlentyn ar gyfer ei arholiadau?

- 5.6 Wrth helpu eich plentyn i baratoi ar gyfer ei arholiadau, mae llawer o adnoddau ar-lein sydd ar gael ei chi eu defnyddio. Er enghraifft, mae BBC Bitesize yn darparu deunydd adolygu rhyngweithiol fel cardiau fflach a chwisiau sydd wedi'u teilwra at TGAU a byrddau arholi penodol. Maent ar gael yn www.bbc.com/bitesize. Yn yr un modd, mae Hwb yn rhoi mynediad at lu o adnoddau addysgu am ddim yn www.hwb.gov.wales/.
- 5.7 Gall byrddau arholi ddarparu meysydd llafur a chopïau o bapurau arholiad blaenorol am bris bach iawn neu gellir eu lawrlwytho oddi ar wefan y bwrdd.
- 5.8 Efallai y byddwch am gyflogi tiwtor i gefnogi eich plentyn drwy ei TGAU. Fodd bynnag, os byddwch yn cyflogi tiwtoriaid preifat, fe'ch cynghorir yn gryf i sicrhau eu bod wedi cael gwiriad uwch gan y Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd (gweler Adran 3.19 ymlaen i gael rhagor o fanylion).
- 5.9 Mae rhwydweithiau addysg yn y cartref ar-lein a all ddarparu cymorth a chanllawiau ar helpu eich plant i sefyll arholiadau.

Beth yw TGAU Rhyngwladol?

- 5.10 Gall TGAU gynnwys swm sylweddol o waith cwrs wedi'i raddio, y byddai angen i berson annibynnol ei farcio. Am y rheswm hwn, mae rhai addysgwyr yn y cartref yn dewis defnyddio TGAU Rhyngwladol, gan eu bod yn cael eu hasesu'n bennaf drwy arholiadau.
- 5.11 Fel TGAU, bydd yn rhaid i chi benderfynu gyda'ch plentyn pa bynciau y mae eisiau eu hastudio, pa fwrdd arholi rydych am ei ddefnyddio a dod o hyd i ganolfan addas sy'n derbyn ymgeiswyr preifat.
- 5.12 Mae nifer o sefydliadau yn cynnig cyrsiau dysgu o bell ar gyfer TGAU Rhyngwladol. Gall hyn fod yn ddefnyddiol i addysgwyr yn y cartref, yn enwedig gan fod llawer ohonynt yn cynnig cymorth i gofrestru ar gyfer arholiadau. I gael rhagor o wybodaeth, gweler www.eddistutorial.com/distance-learning-courses.html.
- 5.13 Mae LearnOnline gan Goleg Sir Benfro yn adnodd dysgu o bell arloesol sy'n rhoi mynediad at yr addysg ddiweddaraf o ansawdd uchel heb orfod mynychu ysgol na choleg. Mae wedi bod yn darparu dysgu o bell ar-lein ers 2011, ac wedi bod yn datblygu LearnOnline yn barhaus mewn cysylltiad â nifer o grwpiau addysgu yn y cartref, ysgolion a cholegau.
- 5.14 Mae LearnOnline yn rhoi mynediad at gymwysterau TGAU/TGAU Rhyngwladol a Safon Uwch. Mae'r holl ddysgu wedi'i gynnwys gyda chwrs LearnOnline (gan gynnwys gwerslyfrau) a gellir cael gafael ar y platfform dysgu o unrhyw le drwy ddefnyddio cyfrifiadur a chysylltiad â'r rhyngwrld. Mae LearnOnline yn galluogi dysgwyr i weithio wrth eu pwysau, gan astudio pryd bynnag y dymunant, ble bynnag y dymunant, gan olygu y gallant addasu eu hastudiaethau yn ôl eu ffyrdd o fyw unigryw eu hunain. Caiff cyrsiau Safon Uwch a TGAU/TGAU Rhyngwladol LearnOnline eu cefnogi gan diwtor cymwys sy'n llywio'r astudiaethau, yn gosod ac yn marcio gwaith cartref ac yn helpu i baratoi ar gyfer arholiadau. Dysgwch fwy yn www.online.pembrokeshire.ac.uk/.

Dewisiadau eraill yn lle TGAU

- 5.15 Mae nifer o gymwysterau ar gael i chi fel dewis arall yn lle TGAU. Er enghraifft, mae AgoredCymru yn cynnig ffordd hyblyg o ennill cymwysterau mewn pynciau yn amrywio o 'Sgiliau Hanfodol ar gyfer Gwaith a Bywyd' i 'Gymraeg i'r Teulu'. Ar hyn o bryd, mae'n gweithio gyda mwy na 200 o ganolfannau ledled Cymru. Gall ddarparu cymorth, canllawiau a hyfforddiant un i un ar bob cam o'r daith ddysgu, o gofrestru i ddatblygu cymwysterau a gwobrwyo cyflawniad.
- 5.16 Gellir defnyddio amrywiaeth o ddulliau asesu i ddangos tystiolaeth o gyflawniad, gan gynnwys gwaith ysgrifenedig, recordiadau sain/fideo a thystiolaeth gan dyst. I ddysgu mwy, ewch i www.agored.cymru/Hafan.
- 5.17 At hynny, mae cymwysterau ASDAN yn cynnig cymwysterau sy'n helpu pobl ifanc i ddatblygu gwybodaeth a sgiliau ar gyfer dysgu, bywyd a gwaith. Mae ASDAN hefyd yn cynnig rhaglenni a chymwysterau i ddysgwyr ag anghenion addysgol arbennig ac anabledau. Mae ei gyrsiau wedi cael eu datblygu i ddysgwyr ag amrywiaeth eang o anghenion a galluoedd dysgu. I ddysgu mwy, ewch i www.asdan.org.uk.

Teuluoedd Sipsiwn, Roma a Theithwyr

- 6.1 Dylai awdurdodau lleol ddeall ethos ac anghenion unigryw cymunedau Sipsiwn, Roma a Theithwyr a bod yn sensitif iddynt. Os ydych yn deulu Sipsiwn, Roma a Theithwyr sydd â phlant o oedran addysg orfodol, fe'ch anogir yn gryf i gysylltu â'r Gwasanaeth Cymorth Addysg i Deithwyr lleol i gael cyngor a help i gael mynediad at leoliadau addysg lleol. Mae'r rhan fwyaf o awdurdodau lleol yn darparu gwasanaeth o'r fath.

Diogelwch ar y rhynggrwyd

- 7.1 Mae technoleg yn adnodd addysgol gwerthfawr i blant. Gall y rhynggrwyd, gwybodaeth ddigidol arall a thechnolegau cyfathrebu hyrwyddo creadigrwydd a chefnogi datblygiad sgiliau cymdeithasol allweddol. Fodd bynnag, gall hefyd fod yn gyfrwng ar gyfer cynnwys amhriodol fel pornograffi a delweddau camdriniol, seiberfwlio a meithrin perthnasau amhriodol ar-lein.
- 7.2 Gallwch gael cyngor a gwybodaeth ar gadw plant yn ddiogel tra byddant ar y rhynggrwyd drwy ymweld â'r gwefannau canlynol:
- www.saferinternet.org.uk
 - www.childnet-int.org
- 7.3 Mae pecynnau addysg yn cynnwys cynlluniau gwersi, posteri, cyflwyniadau, gweithgareddau a mwy ar gael yn www.saferinternet.org.uk/safer-internet-day/safer-internet-day-2019/education-packs
- 7.4 Os hoffech gael gwybod mwy am gadw plant yn ddiogel ar-lein, gallwch ddefnyddio adnoddau addysg Thinkuknow Child Exploitation and Online Protection Command (CEOP Command) yn www.thinkuknow.co.uk. Y nod yw grymuso plant a phobl ifanc pump i ddwy ar bymtheg oed i adnabod y risgiau y gallent eu hwynebu ar-lein ac i wybod ble y gallant gael cymorth.

Eiriolaeth/cyfryngu

Eiriolaeth plant

- 8.1 Mae Erthygl 12 o CCUHP yn datgan bod gan blant a phobl ifanc yr hawl i gael barn, ac i'r farn hon gael ei chyfrif. Dylai barn plant a phobl ifanc gael ei hystyried pan fydd pobl yn gwneud penderfyniadau am bethau sy'n ymwneud â nhw, ac ni ddylid eu diystyru ar sail eu hoedran. Dylai plant a phobl ifanc gael y wybodaeth sydd ei hangen arnynt i wneud penderfyniadau da. Dylai barn plant a phobl ifanc gael ei hystyried ym mhobman, gan gynnwys eu cartrefi, yn eu gweithle ac yn yr ysgol. Mae hyn yn wir ni waeth pa mor ifanc y mae plentyn neu berson ifanc, er y dylai'r pwysau a roddir i'w barn newid wrth iddynt dyfu i fyny a dod yn fwy aeddfed. Gallwch gael gafael ar wasanaethau eiriolaeth plant i gynrychioli llais y plentyn drwy wefannau fel:
- www.meiccymru.org/cym/
 - www.tgpcymru.org.uk/cy/
 - www.nyas.net/

Comisiynydd Plant Cymru

- 8.2 Mae CCUHP yn nodi hawliau dynol pob plentyn a pherson ifanc dan 18 oed. Mae'r Deyrnas Unedig (y DU) wedi cytuno'n ffurfiol i'r confensiwn rhyngwladol hwn. Rhaid i Lywodraeth Cymru roi sylw dyledus i'r CCUHP ac atgyfnerthodd yr ymrwymiad cenedlaethol i hawliau plant drwy Fesur Hawliau Plant a Phobl Ifanc (Cymru) 2011.
- 8.3 Mae angen cyflawni egwyddorion arweiniol CCUHP er mwyn i blant arfer eu hawliau. Dyma'r egwyddorion arweiniol:
- dim camwahaniaethu (Erthygl 2)
 - rhaid i oedolion weithredu er budd gorau'r plentyn (Erthygl 3)
 - mae gan blant yr hawl i fyw, goroesi a datblygu (Erthygl 6)
 - mae gan blant yr hawl i gymryd rhan mewn penderfyniadau (Erthygl 12).
- 8.4 Mae'r hawliau a nodir yn y CCUHP yn gyffredin i bawb: mae gan bob plentyn yr hawliau hyn, heb gamwahaniaethu. Maent hefyd yn ddiwahân: mae hyn yn golygu bod yn rhaid i blant gael arfer pob un o'r hawliau hyn.
- 8.5 Mae gan blant yr hawl i wybod eu hawliau dynol (Erthygl 42) ac mae Comisiynydd Plant Cymru yn diogelu ac yn sicrhau hawliau plant yng Nghymru.
- 8.6 Os yw eich plentyn yn rhan o grŵp cymunedol ac yn dymuno dysgu mwy am hawliau plant, gallai ei grŵp ymuno â chynllun Cenhadon Cymunedol Comisiynydd Plant Cymru. Mae Cenhadon Cymunedol yn blant a phobl ifanc sydd wedi gwirfoddoli i gyflawni tair prif dasg:
- dweud wrth eraill am hawliau plant
 - dweud wrth eraill am Gomisiynydd Plant Cymru
 - dweud wrth y Comisiynydd beth sy'n bwysig iddyn nhw drwy gwblhau 'cenadaethau hawliau' rheolaidd.
- 8.7 Os hoffech chi gymryd rhan, cysylltwch â Swyddfa'r Comisiynydd Plant ar 01792 765 600 neu anfonwch e-bost i post@childcomwales.org.uk. Dysgwch fwy yn www.complantcymru.org.uk/ein-cynlluniau/cymunedol/.

- 8.8 Mae Comisiynydd Plant Cymru hefyd yn cyhoeddi amrywiaeth o adnoddau am bynciau y mae plant a phobl ifanc yng Nghymru wedi dweud eu bod yn bwysig. Mae'r adnoddau hyn i gyd ar gael yn www.complantcymru.org.uk.

Cyfryngu rhwng riant/gofalwr a phlentyn

- 8.9 Mae symud i addysgu yn y cartref yn benderfyniad mawr i unrhyw riant/gofalwr neu deulu, a gall effeithio ar lawer o agweddau ar fywyd teuluol, felly mae'n bwysig pwysu a mesur yn ofalus ac ystyried pob dewis sydd ar gael i chi. Bydd rhai rhieni yn gweld ar ôl cyfnod o amser, bod addysgu eu plentyn yn y cartref yn cael effaith ar bawb. Gall addysgu yn y cartref effeithio ar gydb berthnasau hefyd os nad oes gan riant/gofalwr a phlentyn amser i fynd ar ôl eu diddordebau eu hunain neu dreulio amser oddi wrth cartref y teulu. Mae gwasanaethau cyfryngu ar gyfer teuluoedd ar gael ar wefannau fel www.relate.org.uk.

Cyfryngu rhwng riant/gofalwr ac ysgol

- 8.10 Mae llawer o rieni/gofalwyr yn dewis addysgu yn y cartref am resymau addysgol cadarnhaol. Fodd bynnag, os ydych yn ystyried addysg yn y cartref o ganlyniad i anghydfod â'r ysgol y mae eich plentyn yn ei mynychu, byddai'n syniad da ceisio datrys y problemau gyda'r ysgol cyn penderfynu addysgu yn y cartref. Os yw'r pryderon hyn yn parhau heb eu datrys, mae gan bob ysgol ac awdurdod lleol weithdrefn cwynion y gellir ei dilyn. Os oes gennych unrhyw bryderon, dylech gysylltu â'ch awdurdod lleol, a fydd yn gallu rhoi cyngor i chi.
- 8.11 Mae gwasanaeth ymchwilio a chynghori Comisiynydd Plant Cymru yn rhad ac am ddim ac yn gyfrinachol. Ei ddiben yw cynnig cymorth a chefnogaeth os yw plant a phobl ifanc neu'r rhai sy'n gofalu amdanynt yn teimlo bod plentyn yn cael ei drin mewn ffordd annheg. Mae'r gwasanaeth hwn yn cynnig cyngor unigol ac yn ymchwilio i achosion unigol. Mae rhagor o wybodaeth ar gael yn www.complantcymru.org.uk/amdanon-ni/ymchwiliadau-a-chyngor/.

Defnyddio gwasanaethau cymorth

- 9.1 Dylech sicrhau bod eich plentyn wedi'i gofrestru â meddyg teulu er mwyn iddo allu rhoi gofal iechyd cyffredinol a chynnig gwasanaethau ataliol pwysig fel imiwneiddio a sgrinio iechyd.
- 9.2 Drwy ddewis addysgu plentyn yn y cartref, rydych wedi optio allan o ddarpariaeth addysg y wladwriaeth. Fodd bynnag, nid yw hyn yn golygu eich bod wedi optio allan o wasanaethau iechyd y wladwriaeth. Mae gwasanaethau iechyd a gynigir fel arfer drwy ysgolion yn dal i fod ar gael ichi.

Gwasanaethau iechyd

Imiwneiddio

- 9.3 Mae imiwneiddio yn rhan bwysig o ddiogelu plant rhag salwch y gellir ei osgoi. Dylech gysylltu â'ch ymwelydd iechyd, meddyg teulu, fferyllydd neu fwrdd iechyd lleol i drafod amserlen y brechiadau imiwneiddio arferol a argymhellir yn y DU. Byddant yn gallu ateb eich cwestiynau.
- 9.4 Mae'r rhan fwyaf o imiwneiddiadau i blant hŷn yn cael eu cynnig fel mater o drefn yn yr ysgol ac yn cael eu rhoi gan wasanaethau nyrsio ysgolion. Gallwch gysylltu â'ch meddyg teulu neu'ch fferyllydd i drefnu i'ch plentyn gael y rhain yn eich meddygfa leol neu eich fferyllyfa.
- 9.5 Gellir gweld yr amserlen arferol yn www.nhsdirect.wales.nhs.uk/LiveWell/Vaccinations/default.aspx?locale=cy.

Rhaglenni sgrinio

- 9.6 Defnyddir rhaglenni sgrinio i brofi pobl nad oes ganddynt unrhyw symptomau a allai fod yn wynebu risg uwch o ddioddef o broblem y gellir ei thrin. Ymhlith plant o oedran ysgol, rydym yn cynnig prawf sgrinio clyw a golwg i bob plentyn pum i chwe blwydd oed er mwyn chwilio am broblemau golwg neu glyw.

Sgrinio clyw rhwng pedair a phump oed

- 9.7 Nod y prawf sgrinio clyw yw adnabod plant sy'n colli clyw, sydd wedi colli clyw ers y prawf sgrinio i fabanod newyddanedig. Mae'n bwysig nodi problemau clyw cyn gynted â phosibl am eu bod yn gallu effeithio ar ddatblygiad llferydd ac iaith, sgiliau cymdeithasol ac addysg eich plentyn. Mae'r driniaeth yn fwy effeithiol os caiff unrhyw broblemau eu hadnabod a'u rheoli'n gynnar. Bydd diagnosis cynnar hefyd yn helpu i sicrhau eich bod chi a'ch plentyn yn cael gafael ar unrhyw wasanaethau cymorth arbennig y gall fod eu hangen arnoch. Os hoffech fanteisio ar y prawf sgrinio clyw dechrau ysgol, neu os oes gennych unrhyw bryderon am glyw eich plentyn, dylech gysylltu â gwasanaethau awdioleg eich bwrdd iechyd lleol.

Sgrinio golwg rhwng pedair a phum mlwydd oed

- 9.8 Dylai pob plentyn fynd at optegydd stryd fawr am brawf llygaid pan fydd yn bedair neu'n bum mlwydd oed.

Profion llygaid

- 9.9 Mae plant dan un ar bymtheg oed, a phobl ifanc rhwng un ar bymtheg a deunaw oed ac sydd mewn addysg amser llawn yn cael profion llygaid am ddim gan y GIG ac maent hefyd â hawl i gael talebau GIG tuag at gost sbectolau neu lensys cyffwrdd. At y dibenion hyn, mae addysg amser llawn yn cynnwys addysg yn y cartref¹¹.
- 9.10 Y cyfan sydd angen ei wneud er mwyn cael prawf llygaid i'ch plentyn yw trefnu apwyntiad gydag optegydd o'ch dewis. Nid oes angen cofrestru.

Iechyd deintyddol

- 9.11 Dylai pob plentyn gael ei gofrestru â deintydd o'r adeg y bydd y dannedd cyntaf yn ymddangos, a mynd i gael archwiliadau yn unol â chyngor. Mae gan blant dan ddeunaw oed a phobl ifanc pedair ar bymtheg oed sydd mewn addysg amser llawn hawl i gael triniaeth ddeintyddol am ddim gan y GIG.
- 9.12 I gael gwybodaeth am bractisau deintyddol yng Nghymru, gan gynnwys manylion cyswllt, amseroedd agor, y gwasanaethau a gynigir ac a ydynt yn derbyn cleifion newydd, ewch i www.nhsdirect.wales.nhs.uk/LocalServices/default.aspx?s=Dentist&locale=cy. Neu gallwch gysylltu â'ch bwrdd iechyd lleol i gael y wybodaeth ddiweddaraf yn www.wales.nhs.uk/eingwasanaethau/cyfeiriadur.
- 9.13 Mae Cynllun Gwên yn rhaglen genedlaethol sydd â'r nod o wella iechyd y geg ymhlith plant yng Nghymru. Mae'n cynnwys amrywiaeth eang o weithwyr proffesiynol, gan gynnwys ymwelwyr iechyd a gwasanaethau blynyddoedd cynnar eraill. Gallant roi cyngor a chymorth ar arferion da o ran iechyd deintyddol. Dysgwch fwy yn www.designedtosome.org/welcome-croeso/croeso/?lang=cy.
- 9.14 Os ydych yn cael anawsterau wrth gael gofal a chyngor rheolaidd gan eich deintydd teuluol, dylech gysylltu â'r Bwrdd Iechyd Lleol i gael gwybod mwy am ei wasanaethau. Mae'r rhain yn cynnwys Gwasanaethau Deintyddol Cymunedol a all ddarparu gofal i blant y gall fod angen gwasanaethau gofal arbennig arnynt.
- 9.15 Mae cyngor defnyddiol ar iechyd deintyddol ar gael yn www.dentalhealth.org/. Mae Galw Iechyd Cymru hefyd yn darparu gwybodaeth ar amrywiaeth eang o bynciau iechyd deintyddol ac iechyd y geg yn www.nhsdirect.wales.nhs.uk/Encyclopaedia/d?locale=cy.

Plant Iach Cymru

- 9.16 Mae Rhaglen Plant Iach Cymru yn rhaglen gyffredinol wedi'i thargeddu at deuluoedd â phlant hyd at saith mlwydd oed. Nod y rhaglen yw gweithio mewn partneriaeth â theuluoedd i gyflawni'r canlyniadau gorau posibl i blant, ac mae'n nodi set gyffredin o gysylltiadau rhwng teuluoedd ac ymwelwyr iechyd. Mae'r gwaith o weithredu Rhaglen Plant Iach Cymru yn canolbwyntio ar ymyrryd yn gynnar gyda'r bwriad o sicrhau bod plant yn profi'r iechyd gorau posibl. Gallwch ddysgu mwy yn: www.gweddill.gov.wales/docs/dhss/publications/160926healthy-childrency.pdf

¹¹www.wales.nhs.uk/sites3/docmetadata.cfm?orgid=735&id=246420

- 9.17 Mae blaenoriaethau allweddol Rhaglen Plant Iach Cymru wedi'u rhestru isod.
- Cyflwyno negeseuon allweddol ynghylch iechyd cyhoeddus fel bod teuluoedd yn cael cymorth i wneud dewisiadau a fydd yn gwella eu hiechyd hirdymor.
 - Hybu ymlyniad a bondio er mwyn cefnogi perthynas gadarnhaol rhwng rhieni a'u plant, a fydd yn arwain at ymlyniad emosiynol cadarn i blant.
 - Hybu gwydnwch ac iechyd emosiynol y fam a'r teulu.
 - Cynorthwyo a grymuso teuluoedd i wneud dewisiadau deallus er mwyn darparu amgylchedd diogel a meithringar.
 - Cynorthwyo plant i gyrraedd yr holl gerrig milltir o ran twf a datblygiad.
 - Diogelu plant rhag afiechydon plentyndod y mae modd eu hosgoi.
 - Sicrhau y caiff problemau corfforol, problemau metabolig a phroblemau'n ymwneud â thwf neu ddatblygiad eu canfod yn gynnar drwy raglen sgrinio gyffredinol briodol.

Ymweliadau iechyd a gwasanaethau nyrsio i blant o oedran ysgol

- 9.18 Nod y gwasanaeth nyrsio i blant o oedran ysgol yw sicrhau bod plant o oedran ysgol yn derbyn gwybodaeth a chyngor cyfredol i'w galluogi i wneud dewisiadau gwybodus am eu ffordd o fyw nawr ac yn y dyfodol. Mae'r gwasanaeth hwn ar gael ond nid yw'n orfodol. Mae nyrsys plant o oedran ysgol ar gael i roi cymorth i blant a phobl ifanc pryd bynnag y bydd ei angen arnynt, ac i gynnig unrhyw gyngor a chymorth priodol. Mae hyn yn cynnwys cysylltu â phlant a phobl ifanc nad ydynt yn mynychu'r ysgol a hyrwyddo, gwella a diogelu eu hiechyd a'u llesiant er mwyn sicrhau eu bod yn profi'r iechyd gorau posibl.
- 9.19 Bydd nyrsys plant o oedran ysgol yn darparu ac yn cydgysylltu rhaglenni iechyd cyhoeddus ac ymyrraeth iechyd yn ymwneud ag amrywiaeth o faterion. Er enghraifft, gallant gyfeirio plant i'r gwasanaeth deintyddol cymunedol neu roi cymorth i gael gafael ar ofal a chyngor arferol drwy Wasanaethau Deintyddol Cyffredinol ar y 'stryd fawr'.

Therapydd lleferydd ac iaith

- 9.20 Os ydych yn poeni am unrhyw agwedd ar ddatblygiad lleferydd ac iaith eich plentyn, y cam cyntaf yw ceisio cyngor gan eich ymwelydd iechyd neu'ch meddyg teulu. Gallant gynnal asesiadau ac, os oes angen, gwneud atgyfeiriad ar gyfer asesiad lleferydd ac iaith, asesiad clyw neu wasanaethau eraill yn ôl yr angen.
- 9.21 Darperir gwasanaethau lleferydd ac iaith y GIG yn rhad ac am ddim gan fyrddau iechyd lleol. Gallwch ddod o hyd i'ch Bwrdd Iechyd Lleol yn www.wales.nhs.uk/eingwasanaethau/cyfeiriadur, a ddylai ddarparu manylion cyswllt eich gwasanaeth lleferydd ac iaith plant lleol.

Cwynion neu bryderon am ofal a thriniaeth GIG Cymru

- 9.22 Gweithio i Wella yw'r broses ar gyfer rheoli cwynion a phryderon yn GIG Cymru. Gallwch ddysgu mwy yn www.wales.nhs.uk/sites3/w-home.cfm?orgid=932.
- 9.23 Os ydych chi neu eich plentyn yn anhapus â'r gofal neu'r driniaeth a gafodd, dylech godi'ch pryderon gyda'r staff a oedd yn rhan o'i ofal neu ei driniaeth yn y lle cyntaf. Byddant yn ceisio datrys eich pryderon ar unwaith. Os na fydd hyn yn helpu, neu os nad ydych am siarad â'r staff, gallwch gysylltu â'r bwrdd iechyd neu dîm pryderon yr

ymddiriedolaeth. Gallwch ddysgu mwy yn
www.wales.nhs.uk/eingwasanaethau/cysylltuni/pryderoncysylltiadau.

- 9.24 Os oes gennych bryder am wasanaethau rydych wedi'u derbyn gan eich meddyg teulu, deintydd, fferylllydd neu optegydd, dylech ofyn i'r practis ymchwilio i'r mater fel arfer, ond os byddai'n well gennych, gallwch ofyn i'ch bwrdd iechyd wneud hynny.

Cymorth anghenion addysgol arbennig (AAA)

Asesiadau statudol

- 9.25 Bydd angen mwy o help ar rai plant ag anghenion mwy difrifol neu gymhleth i gyrraedd eu llawn botensial. Mae'n bosibl y bydd angen asesiad statudol ar y plant hyn er mwyn cadarnhau pa anawsterau sydd ganddynt. Gall hyn arwain at ddatganiad anghenion addysgol arbennig, a fydd yn pennu'r cymorth y bydd yn rhaid i blentyn ei gael. Gallwch ofyn i'r awdurdod lleol gynnal asesiad o dan adran 328 neu 329 o Ddeddf Addysg 1996. Gall asiantaethau eraill, fel gwasanaethau iechyd a gwasanaethau cymdeithasol, hefyd wneud cais.
- 9.26 Dylech anfon eich cais am asesiad statudol yn ysgrifenedig i Adran Addysg eich awdurdod lleol (gweler Atodiad B am lythyr enghreifftiol). Dylech gadw copi o'r llythyr cais a chadw cofnod o'r dyddiad gan fod yn rhaid i awdurdod lleol ddilyn amserlen benodol (gweler Atodiad C).
- 9.27 Rhaid i'r awdurdod lleol roi gwybod i chi am y gweithdrefnau perthnasol, amseriad pob cam o'r asesiad o fewn y cyfnod o 26 wythnos, darparu manylion swyddog a enwir yn yr awdurdod lleol y gellir cysylltu ag ef i gael rhagor o gyngor a gwybodaeth ac i gael gwybod am eich hawl i gyflwyno tystiolaeth, y gellir ei chyflwyno yn Gymraeg neu yn Saesneg. Rhaid i'r awdurdod bennu terfyn amser i chi ar gyfer cyflwyno eich tystiolaeth (na fydd yn llai na 29 diwrnod).
- 9.28 Yn dilyn cais am asesiad, rhaid i'r awdurdod lleol gydymffurfio, oni bai:
- ei fod wedi cynnal asesiad statudol o fewn chwe mis i'r cais
 - ei fod yn dod i'r casgliad, ar ôl ystyried y dystiolaeth i gyd, nad oes angen asesiad statudol.

Adolygiad blynyddol

- 9.29 Rhaid i bob datganiad i blant dros ddwyflwydd oed gael eu hadolygu o leiaf unwaith y flwyddyn. Lle y bo angen, gellir eu hadolygu'n amlach. Mae'r adolygiad yn gyfle i drafod y cynnydd a wneir gan eich plentyn ac a oes angen gwneud unrhyw newidiadau i'r datganiad. Mae eich barn chi, a barn eich plentyn, yn rhan bwysig o'r adolygiad.
- 9.30 Lle bydd plentyn yn cael ei addysgu yn y cartref, bydd awdurdod lleol yn trefnu'r adolygiad. Caiff rhieni/gofalwyr eu gwahodd iddo a bydd yn cael ei gynnal mewn lleoliad sy'n gyfleus i'r naill barti a'r llall. Ar gyfer plant o oedran Blwyddyn 9, bydd yr adolygiad yn cynnwys asiantaethau a all chwarae rhan bwysig yn eu bywydau ar ôl addysg (gan gynnwys Gyrfa Cymru).
- 9.31 Yn dilyn cyfarfod adolygu, gall yr awdurdod lleol benderfynu:
- diwygio/newid y datganiad

- gadael y datganiad heb ei newid
- dod â'r datganiad i ben.

Hawl i apelio

- 9.32 Wrth roi gwybod i chi am ei benderfyniad, rhaid i'r awdurdod lleol hefyd egluro eich hawl i apelio i Dribiwnlys Anghenion Addysgol Arbennig Cymru (TAAAC). Mae TAAAC yn dribiwnlys annibynnol a sefydlwyd yn 2003 ac mae'n gyfrifol am wrando ar apelïadau yn erbyn penderfyniadau a wnaed gan awdurdodau lleol mewn cysylltiad ag anghenion addysgol arbennig plentyn, a phenderfynu arnynt. Rhaid i apelïadau i'r tribiwnlys yn ymwneud â materion AAA gael eu cofnodi o fewn deufis o benderfyniad yr awdurdod lleol.
- 9.33 Gallwch apelio i'r Tribiwnlys os bydd eich awdurdod lleol:
- yn gwrthod cynnal asesiad statudol o anghenion addysgol arbennig eich plentyn
 - yn gwrthod ailasesu anghenion addysgol arbennig eich plentyn
 - yn gwrthod gwneud datganiad o anghenion addysgol arbennig eich plentyn, yn dilyn asesiad statudol
 - yn penderfynu peidio â chynnal (yn penderfynu canslo) datganiad AAA eich plentyn
 - yn penderfynu peidio â newid y datganiad ar ôl ailasesu eich plentyn
 - wedi gwneud datganiad AAA, neu wedi newid datganiad blaenorol, a'ch bod yn anghytuno ag un neu fwy o'r canlynol:
 - y rhan sy'n disgrifio anghenion addysgol arbennig eich plentyn
 - y rhan sy'n nodi'r ddarpariaeth (cymorth) addysgol arbennig y mae'r awdurdod lleol o'r farn y dylai eich plentyn ei derbyn.
- 9.34 Mae rhagor o wybodaeth a chanllawiau ar apelïadau ar gael yn www.sentw.gov.wales/sentw-faqs/?lang=cy
- 9.35 Os bydd angen therapi lleferydd ac iaith ar eich plentyn, mae'n bwysig bod hyn wedi'i nodi'n benodol yn y datganiad AAA.
- 9.36 Mae Cod Ymarfer Anghenion Addysgol Arbennig Cymru¹² yn datgan – am fod cyfathrebu mor hanfodol i ddysgu a gwneud cynydd – y dylai mynd i'r afael â nam lleferydd ac iaith gael ei gofnodi fel arfer fel darpariaeth addysgol, oni bai bod rhesymau eithriadol dros beidio â gwneud hynny. Y GIG sy'n bennaf gyfrifol am ddarparu gwasanaethau lleferydd ac iaith i blant. Lle nad yw'r GIG yn darparu therapi lleferydd ac iaith i blentyn y mae ei ddatganiad yn gofyn am therapi o'r fath fel darpariaeth addysgol, yr awdurdod lleol sy'n bennaf gyfrifol am sicrhau'r ddarpariaeth (oni bai eich bod wedi gwneud trefniadau amgen priodol).

Deddf Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg (Cymru) 2018

- 9.37 Mae Deddf Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg (Cymru) (y Ddeddf) yn darparu ar gyfer cynlluniau datblygu unigol (CDU) i bob plentyn a pherson ifanc ag anghenion dysgu ychwanegol (ADY). Caiff CDU ei greu yn lle datganiad neu gynlluniau ysgol neu goleg o fath arall. Bydd y CDU yn nodi pa gymorth sydd ei angen ar y plentyn neu'r person ifanc er mwyn iddo allu dysgu.

¹²www.llyw.cymru/anghenion-addysgol-arbennig-cod-ymarfer?_ga=2.262109192.449845826.1561021154-749079097.1544708582

- 9.38 Mae dyletswydd ar awdurdodau lleol i benderfynu a oes gan blentyn ADY, ac felly a oes angen CDU arno. Nid yw'r ddyletswydd yn amodol ar sicrhau cytundeb y rhieni/gofalwyr i asesu plentyn i weld a oes ganddo ADY.
- 9.39 Os bydd yr awdurdod lleol yn penderfynu bod gan y plentyn ADY, rhaid iddo sicrhau'r ddarpariaeth addysgol ychwanegol a ddisgrifir yn y CDU. Nid yw hyn yn golygu bod yn rhaid i'r awdurdod lleol ddarparu'r ddarpariaeth addysgol ychwanegol yn uniongyrchol. Lle bo'r CDU, er enghraifft, yn nodi mai cymorth un i un yw'r ddarpariaeth addysgol arbennig, gallai hyn gael ei darparu gan y rhiant sy'n addysgu'r plentyn yn y cartref. Fodd bynnag, mae'n rhaid i'r awdurdod lleol sicrhau bod y ddarpariaeth addysgol ychwanegol yn cael ei chyflawni. Byddai hyn yn cael ei asesu fel rhan o'r adolygiad o'r CDU a gynhelir gan yr awdurdod lleol bob blwyddyn.
- 9.40 Daw'r Ddeddf i rym yn raddol dros y tair blynedd o fis Medi 2020.

SNAP Cymru

- 9.41 Os bydd angen help arnoch gyda'r broses hon, mae SNAP Cymru yn cynnig gwybodaeth, cyngor a chymorth annibynnol ac am ddim er mwyn helpu i gael yr addysg gywir i blant a phobl ifanc ag anghenion addysgol arbennig ac anabledau o bob math. Gall hefyd ddarparu eiriolaeth, gwasanaeth datrys anghydfod a hyfforddiant i bobl ifanc a rhieni/gofalwyr. Gallwch ddysgu mwy yn www.snapcymru.org/?lang=cy.

Gwasanaethau niwroddatblygiadol

- 9.42 Mae'r gwasanaethau niwroddatblygiadol yng Nghymru yn ddarpariaeth arbenigol ar gyfer y rheini ag anhwylder sbectwm awtistiaeth (ASD) ac anhwylder diffyg canolbwytio a gorfywigrwydd (ADHD) ac maent yn cynnwys y plant hynny y gall fod ganddynt anabledau dysgu.
- 9.43 Mae'r llwybr asesu diagnostig niwroddatblygiadol¹³ a'r canllawiau cysylltiedig¹⁴ yn cael eu defnyddio gyda phlant a phobl ifanc sydd ag anawsterau sy'n awgrymu bod ganddynt ASD a/neu ADHD.
- 9.44 Dylech ofyn am gyngor gan eich ymwelydd iechyd neu eich meddyg teulu os oes gennych bryderon yn ymwneud â phroblemau canolbwytio, bywiogrwydd, neu broblemau cymdeithasol neu gyfathrebu sy'n awgrymu anhwylder sbectwm awtistiaeth neu anhwylder diffyg canolbwytio. Gall ddarparu cyngor, cymorth ac atgyfeiriad am asesiad manylach os oes angen.
- 9.45 Dylai rhieni/gofalwyr plant â datganiad o anghenion addysgol arbennig gael eu cefnogi gan yr awdurdod lleol i gael gafael ar wasanaeth y seicolegydd addysg a chael cefnogaeth i gael atgyfeiriad ganddo. Dylai plant neu bobl ifanc sy'n bodloni'r meini prawf am atgyfeiriad i dîm niwroddatblygiadol i gael asesiad, gael asesiad, a

¹³www.goodpractice.wales/SharedFiles/Download.aspx?pageid=185&mid=326&fileid=653

¹⁴www.1000livesplus.wales.nhs.uk/sitesplus/documents/1011/2018-06-07%20ND%20Guidance%20Doc%20Version%202016.pdf

dylai ddechrau o fewn 26 wythnos i'r adeg y bydd y gwasanaeth niwroddatblygiadol yn derbyn yr atgyfeiriad.¹⁵

- 9.46 Noder, er bod modd ystyried diagnosis preifat ac mae'n bosibl y byddai modd lleihau'r amser aros ar gyfer diagnosis, mae'n bosibl na fydd rhai awdurdodau lleol yn derbyn canlyniadau diagnosis preifat os nad yw'r asesiad yn bodloni'r safonau ansawdd y cytunwyd arnynt, ac mae'n bosibl na fydd yn gallu dibynnu ar asesiad o'r fath i lywio unrhyw benderfyniad ynghylch darparu gwasanaethau. Dylech gadarnhau gyda'ch awdurdod lleol felly, cyn gwneud i berson ifanc gael asesiad preifat – gall fod yn gostus a gallai ohirio diagnosis cywir mewn gwirionedd.

Cwmsela annibynnol

- 9.47 Rhaid i bob awdurdod lleol yng Nghymru ddarparu 'darpariaeth resymol' ar gyfer gwasanaethau cwmsela annibynnol mewn cysylltiad ag anghenion iechyd, anghenion emosiynol ac anghenion cymdeithasol pob person ifanc 11 i 18 oed yn ei ardal, gan gynnwys y rheini nad ydynt yn cael eu haddysgu yn yr ysgol.
- 9.48 Os hoffech i'ch plentyn ddefnyddio gwasanaethau cwmsela annibynnol, cysylltwch â'ch awdurdod lleol i ddysgu mwy.

Gwasanaeth Gwybodaeth i Deuluoedd

- 9.49 Mae Gwasanaethau Gwybodaeth i Deuluoedd yn darparu cymorth, cefnogaeth a chynghor diduedd ac am ddim ar amrywiaeth o faterion fel gofal iechyd, addysg a hyfforddiant a gwasanaethau hamdden. Gallant hefyd eich rhoi mewn cysylltiad ag arbenigwyr a fydd yn darparu cymorth a chefnogaeth am ddim, wedi'u teilwra i'ch anghenion unigol. Gallant hefyd eich cyfeirio at wybodaeth a gwasanaethau defnyddiol fel Dechrau'n Deg a Teuluoedd yn Gyntaf. Mae gan bob awdurdod lleol yng Nghymru Wasanaeth Gwybodaeth i Deuluoedd y gallwch gysylltu af ef drwy'r post, e-bost neu dros y ffôn. Mae manylion cyswllt Gwasanaeth Gwybodaeth i Deuluoedd eich awdurdod lleol ar gael yn www.llyw.cymru/dod-o-hyd-ich-gwasanaeth-gwybodaeth-i-deuluoedd-lleol.

Teuluoedd yn Gyntaf

- 9.50 Gall Rhaglen Teuluoedd yn Gyntaf roi cymorth, cynghor a chefnogaeth i'ch teulu. Bydd timau Teuluoedd yn Gyntaf yn eich ardal leol yn gweithio gyda chi a'ch teulu i'ch helpu i ystyried yr hyn sy'n gweithio'n dda yn eich bywyd, ac i benderfynu pa help sydd ei angen ar eich teulu er mwyn iddo ffynnu. Mae Teuluoedd yn Gyntaf ar gael i bob teulu sydd angen help, ni waeth ble rydych yn byw neu faint rydych yn ei ennill. Gellir dod o hyd i fanylion cyswllt tîm Teuluoedd yn Gyntaf eich awdurdod lleol yma www.llyw.cymru/teuluoedd-yn-gyntaf?_ga=2.222217819.2126423631.1563870513-2043981081.1559308066

¹⁵ Targed Llywodraeth Cymru

Gwybodaeth ddefnyddiol

Cysylltiadau ac adnoddau defnyddiol

Addysg yn y Cartref yn y DU

www.home-ed.info/

Comisiynydd Plant Cymru

www.complantcymru.org.uk/

Ed Yourself

www.edyourself.org/

Education Otherwise

www.educationotherwise.net/

Gwasanaeth Cyngori ar Addysg yn y Cartref

www.heas.org.uk/

Gyrfa Cymru

www.gyrfacymru.com

Hwb

www.hwb.gov.wales/

Llywodraeth Cymru

www.llyw.cymru.gov.uk

Plant Sipsiwn, Roma a Theithwyr

www.gypsy-traveller.org/

Adnoddau addysgol ar-lein

Cynradd	www.familylearning.org.uk
	www.starfall.com
	www.primaryresources.co.uk
	www.teachitprimary.co.uk
	www.readingeggs.co.uk
Uwchradd	www.getrevising.co.uk/
	www.revisionworld.com
	www.gcse.com
	Adnoddau sy'n benodol i fathemateg
	www.mymaths.co.uk
	www.cleavebooks.co.uk/trol/index.htm
	www.mathsroom.co.uk
	www.nrich.maths.org/frontpage
	www.freemathhelp.com/index.html
	www.mathsphere.co.uk/resources/
	www.doodlemaths.com/
	Adnoddau sy'n benodol i wyddoniaeth
	www.richannel.org/

	www.thehappyscientist.com/
	www.cam.ac.uk/science-festival
	www.thebigbangfair.co.uk
	www.sciencekids.co.nz/gamesactivities.html
	www.woodlandtrust.org.uk/learn/children-and-families/
	www.youtube.com/user/click4biology?feature=watch
	www.youtube.com/user/BackstageScience?feature=watch
	www.periodicvideos.com
	www.chemactive.com
	www.schoolphysics.co.uk/
	www.cyberphysics.co.uk/
	www.physicsclassroom.com
	www.gcscience.com/gcse-physics-revision.htm
	www.cosmolearning.com/physics/
	Adnoddau sy'n benodol i Saesneg
	www.literacytrust.org.uk/
	www.doodleenglish.com/
	Adnoddau sy'n benodol i hanes
	www.historylearningsite.co.uk/
	www.schoolhistory.co.uk/
	Adnoddau sy'n benodol i ddaearyddiaeth
	www.nationalgeographic.com
	www.geography.org.uk/teaching-resources/
	www.fieldguides.com
	Adnoddau sy'n benodol i ieithoedd
	www.french-games.net/
	www.bbc.co.uk/languages/
	www.rosettastone.co.uk
	www.mangolanguages.com
	www.spanishdict.com
	www.studyspanish.com/tutorial.htm
	Adnoddau sy'n benodol i gerddoriaeth
	www.classicsforkids.com
	www.naxosmusiclibrary.com
	www.musicteachers.co.uk/resources/features
	Adnoddau sy'n benodol i gelf
	www.free-teaching-resources.co.uk/lesson-ideas/art-design/index.html
	Pob pwnc
	www.bbc.com/bitesize
	www.twinkl.co.uk/
	www.education.com/worksheets/
	www.memrise.com/
Cwricwlwm ffydd	www.teach-at-home.org/
	www.sonlight.com/
Dysgu o bell	www.oxfordhomeschooling.co.uk
	www.nec.ac.uk
	www.catherinemoooneytutoring.co.uk

	www.echo.education/
	www.alison.com
	www.cloudlearn.co.uk/
	www.openuniversity.edu
	www.interhigh.co.uk
	http://www.briteschool.co.uk

Cysylltiadau gwasanaethau cyffredinol

Nam ar y synhwyr

Sefydliad Cenedlaethol Brenhinol Pobl Ddall (RNIB)

Ffôn: 0303 123 9999

www.rnib.org.uk/wales-cymru-1

Action on Hearing Loss (Sefydliad Cenedlaethol Brenhinol Pobl Fyddar)

Ffôn: 0808 808 0123

Testun/ffôn: 0808808 9000

www.autism.org.uk/services/wales.aspx

SENSE Cymru

Ffôn: 0300 330 9280

Testun/ffôn: 0300 330 9282

www.sense.org.uk/get-support/centres-education-and-day-services/touchbase/

Y Gymdeithas Genedlaethol i Blant Byddar

Ffôn: 0808 800 8880

Cymdeithas Pobl Fyddar Prydain

Ffôn: 020 7697 4140

Testun/ffôn: 07795 410 724

E-bost: bda@bda.org.uk

Lleferydd ac iaith

AFASIC Cymru - datgloi lleferydd ac iaith

Llinell gymorth: 0300 666 9410

Ffôn: 02920 465854

www.afasiccymru.org.uk/

Anawsterau dysgu

Anabledd Dysgu Cymru

Ffôn: 02920 681160

www.ldw.org.uk/

Dyslexia Action

Ffôn: 02920 481122

www.dyslexiaaction.org.uk/

MENCAP Cymru

Llinell gymorth: 0808 808 1111

www.mencap.org.uk/

Prosiect Cyngori ar Anghenion Arbennig (SNAP) Cymru

Ffôn: 0845 120 3730

www.snapcymru.org/

Awtistiaeth

Cymdeithas Genedlaethol Awtistiaeth Cymru (NAS) Cymru

Ffôn: 0808 800 4104

www.autism.org.uk/services/wales.aspx

www.awtistiaeth.org.uk/

Y Tîm Awtistiaeth Cenedlaethol

www.ASDinfowales.co.uk

Iechyd meddwl

Gwasanaethau Iechyd Meddwl Plant a'r Glasoed (CAMHS)

www.nhs.uk/using-the-nhs/nhs-services/mental-health-services/child-and-adolescent-mental-health-services-camhs/

Mind Cymru

www.mind.org.uk/

Sefydliadau cymorth meddygol

Y Gwasanaeth Cymorth a Gwybodaeth Anhwylder Diffyg Canolbwyntio Cenedlaethol (ADDiSS)

Ffôn: 0208 952 2800

www.addiss.co.uk/

Sefydliadau cymorth cyffredinol

Gweithredu dros Blant

Ffôn: 0300 123 2112

www.actionforchildren.org.uk/

Barnardo's Cymru

Ffôn: 02920 493387

www.barnardos.org.uk/

Plant yng Nghymru

Ffôn: 02920 342434

www.plantynghymru.org.uk/

Action for sick children

Ffôn: 0800 744519

www.actionforsickchildren.org.uk/

Cyrff cyhoeddus

Y Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol

Ffôn: 0808 800 0082

Testun/ffôn: 0808 800 0084

www.equalityhumanrights.com/

Yr Awdurdod Gweithredol Iechyd a Diogelwch

Llinell wybodaeth: 08701 545500

Ffôn: 02920 263000

www.hse.gov.uk/

Cyswllt Teulu - i deuluoedd â phlant anabl

Llinell gymorth: 0808 808 3555

www.cafamily.org.uk/

Galw Iechyd Cymru

Ffôn: 0845 46 47

www.nhsdirect.wales.nhs.uk/contactus/feelingunwell/?locale=cy

Atodiad A: Llythyr enghreifftiol i hysbysu am addysg yn y cartref

Enw'r Pennaeth
Cyfeiriad
Dyddiad

Annwyl [enw'r Pennaeth]

PARTHED: [enw'r plentyn a'i ddyddiad geni]

Rwy'n gofyn am i enw [enw'r plentyn] gael ei ddileu o gofrestr yr ysgol gan y byddaf innau yn ei addysgu/ei haddysgu yn y cartref o xx/xx/xx.

Hoffwn i'w enw/henw gael ei dynnu oddi ar y gofrestr derbyn o dan Reoliad 8(1)(d) o Reoliadau Addysg (Cofrestru Disgyblion) (Cymru) 2010.

Yn gywir,
[Eich enw]

Atodiad B: Cais AAA

Annwyl Syr/Fadam,

Rwy'n ysgrifennu atoch i ofyn i chi gynnal asesiad o anghenion addysgol fy mhlentyn [rhowch enw a dyddiad geni eich plentyn] o dan Adran 323 o Ddeddf Addysg 1996. Rwy'n gwneud y cais hwn yn unol â'm hawl o dan Adran 329 o'r Ddeddf.

Rwy'n pryderu y gallai fod gan fy mhlentyn anawsterau/anableddau dysgu, a hoffwn wneud cais am asesiad anghenion addysgol arbennig. [Rhowch gymaint o wybodaeth â phosibl – Eglurwch beth yw anghenion addysgol eich plentyn a sut y maent yn effeithio arno wrth iddo ddysgu. Ystyriwch y canlynol: darllen, ysgrifennu, rhifau, siarad, gwranddo a deall, cyfeillgarwch, sgiliau corfforol, canolbwyntio, emosiynau, ymddygiad, iechyd meddwl. Eglurwch a yw eich plentyn wedi bod yn cael cymorth a pham nad ydych o'r farn ei fod yn ddigonol].

Mae'r gweithwyr proffesiynol canlynol yn ymwneud â fy mhlentyn a hoffwn i chi geisio cyngor ganddynt. [Rhestrwch y bobl sy'n ymwneud â'ch plentyn].

Rwyf hefyd yn anfon copïau o adroddiadau eraill a all eich helpu i wneud eich penderfyniad. [Anfonwch gopïau o unrhyw adroddiadau a allai fod gennych gan athro, seicolegydd addysg, meddyg ac ati.]

Rwy'n deall ei bod yn ofynnol yn ôl y gyfraith i chi ymateb i'r cais hwn o fewn chwe wythnos. Edrychaf ymlaen at glywed gennych yn fuan.

Yn gywir,
[Eich enw]

Atodiad C: Amserlen asesu AAA

Rydych yn gwneud cais ysgrifenedig i'ch awdurdod lleol am asesiad statudol ar gyfer eich plentyn.

Cam 1: Y cais cychwynnol Wythnos 1 - Wythnos 6

Dyma'r adeg y bydd yr awdurdod lleol yn casglu gwybodaeth gychwynnol am eich plentyn.

Rhaid i'r awdurdod lleol benderfynu a fydd yn cynnal asesiad ai peidio o fewn 6 wythnos i'ch cais.

Os bydd yr awdurdod lleol yn penderfynu nad oes angen cynnal asesiad, bydd yn ysgrifennu atoch ac yn egluro pam y mae wedi gwneud y penderfyniad hwn. Os nad ydych yn fodlon â'r penderfyniad hwn, gallwch wneud cais i Dribiwnlys Anghenion Addysgol Arbennig Cymru (TAAAC) (gweler adran X).

Cam 2: Asesiad statudol Wythnos 7 - Wythnos 16

Os bydd yr awdurdod lleol yn penderfynu y bydd angen asesiad llawn ar eich plentyn, bydd yn gofyn i chi am wybodaeth am eich plentyn. Bydd yn gwneud hyn drwy anfon holiadur o'r enw Atodiad A fel arfer.

Bydd yr awdurdod lleol yn trefnu i'ch plentyn gael archwiliad meddygol, sydd fel arfer yn cael ei gynnal yn yr ysbyty, i weld a oes unrhyw resymau meddygol dros anawsterau eich plentyn. Bydd yr awdurdod lleol hefyd yn trefnu i'ch plentyn gael ei asesu gan Seicolegydd Addysg. Gallwch fynd gyda'ch plentyn i unrhyw gyfweliad, prawf meddygol neu asesiad, er y gall gweithiwr proffesiynol ofyn o bryd i'w gilydd am gael gweld eich plentyn ar ei ben ei hun gan fod plant yn ymateb yn wahanol weithiau, pan fydd ei rieni/gofalwyr yn bresennol.

Mae gan yr awdurdod lleol ddeg wythnos i wneud yr asesiad statudol a phenderfynu p'un a ddylid rhoi datganiad ai peidio.

Parhau i dudalen nesaf

**Cam 3: Y datganiad
arfaethedig
Wythnos 17 -
Wythnos 18**

Os bydd yr awdurdod lleol yn penderfynu bod angen darpariaeth ychwanegol ar eich plentyn er mwyn diwallu ei anghenion addysgol arbennig, anfonir datganiad arfaethedig atoch (neu, yn dilyn ailasesiad, datganiad arfaethedig diwygiedig). Bydd pob adroddiad a'r holl dystiolaeth a gesglir ar gyfer yr asesiad statudol yn cael eu cynnwys yn y datganiad arfaethedig.

Os bydd yr awdurdod lleol yn penderfynu peidio â gwneud datganiad statudol, rhaid iddo ysgrifennu atoch ac egluro pam. Dylai'r llythyr hefyd gynnwys gwybodaeth am Dribiwnlys AAA Cymru (TAAAC), terfynau amser ar gyfer gwneud apêl, a'r gwasanaethau datrys anghydfod sydd ar gael.

Os bydd yr awdurdod lleol yn penderfynu peidio â rhoi datganiad anghenion addysgol arbennig, mae'n bosibl y gall roi nodyn yn lle datganiad (gweler adran X).

Dylai eich awdurdod lleol wneud ei orau glas i sicrhau eich bod yn hapus â'r datganiad arfaethedig neu'r nodyn yn lle datganiad a'ch bod yn deall cefndir y cynigion.

**Cam pedwar: Y
datganiad terfynol
Wythnos 18 -
Wythnos 26**

Ar ôl i'r trafodaethau gael eu cynnal ac y ceir cytundeb, bydd yr awdurdod lleol yn rhoi datganiad terfynol.

Os, o dan rai amgylchiadau, na cheir cytundeb, gall yr awdurdod lleol roi datganiad beth bynnag ynghyd â llythyr a fydd yn eich hysbysu'n ffurfiol am eich hawl i apelio i'r TAAAC.